25ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6852 18 ՅՈՒԼԻՍ 1908 ՈՒՐԲԱԹ 3 ՐԷՃԷՊ 1326 31 Juillet 1908 25me année N. 6852

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Կ. Պոլսոյ համար տարեկան 80 Ղ.շ.
» » վեցամսեայ 45 »
Գաւառներու համար տարեկան 108 »
» » վեցամսեայ 69 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան 35 Ֆր.
» » վեցամսեայ 20 »
Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درعلیه غلطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՋԵԿՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ՎԵՐԱՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆԸ
ԵՒ
ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԲԱՆԱԼԸ

ՏԽՐԱՀՌՉԱԿ
ԱՐԱԲ ԻԶԶԷԴ ՓԱՇԱՅԻ ԱՆԿՈՒՄԸ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՆԱՄԱԿԸ
ԵՒ
ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՎԻՃԱԿԸ

ՕՍՄ. ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ
ԵՒ
ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ԳՈՀԱԲԱՆԱԿԱՆ ՄԱՂԹԱՆՔ
ՏԵՂԱՊԱՀ ՍՐԲԱԶԱՆԻՆ ԵՒ ՆԷՃԱԴԻ ՊԷՅԻ
ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՍԻՍԱԿ ՊԷՅԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„Ի ՈՒՂՂՈՒԱԾ

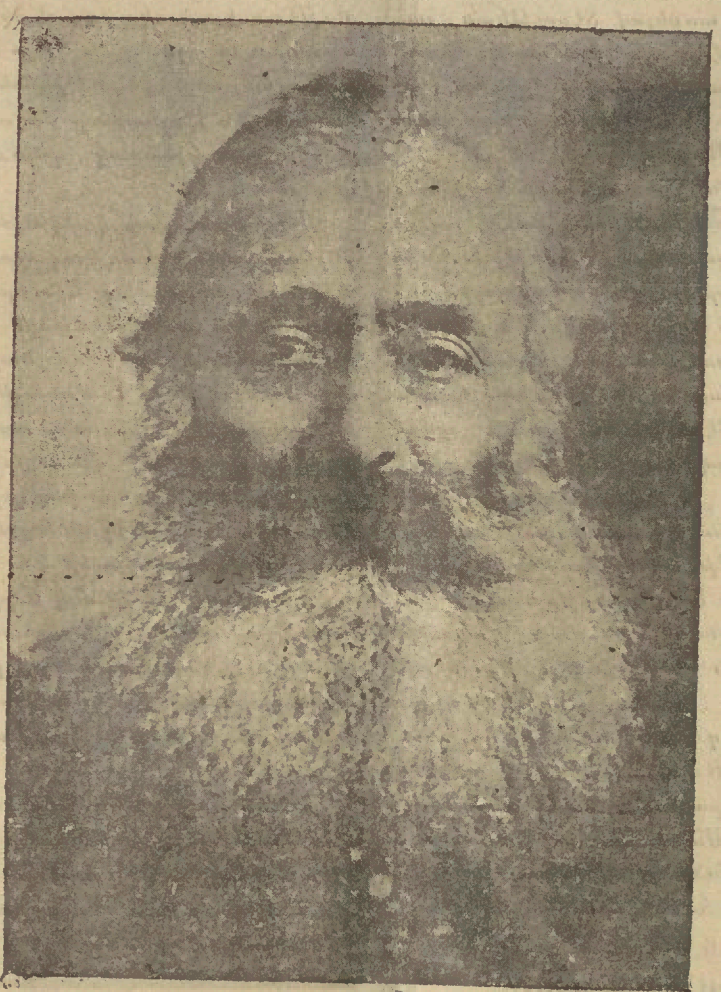

ԵՐՋԱՆԿԱՅԻՇԱՏԱԿ
Տ. Տ. ՄԿՐՏԻՉ ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ
Ս. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻՆ

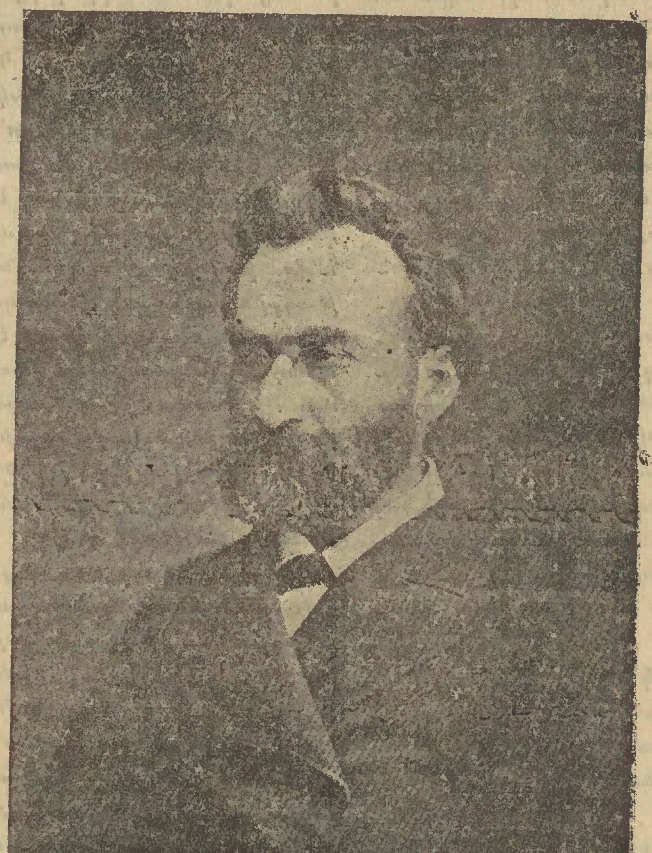

ՌԱՖՖԻ
ՄԵԾԱՆՈՒՆ ԱԶԳԱՍԷՐ ՎԻՊԱՍԱՆԸ
Իր "Խենթը„ անուն նշանաւոր վէպը սկսած ենք այսօր հրատարակել, որ անսովոր յափշտակութեամբ մը պիտի լափուի, վստա՛հ ենք :

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՋԵԿՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Ինչպէս քանիցս ծանուցուեցաւ, Վեհ. Սուլթանին ամենէն անկեղծ փափաքն է որ երկիրը երջանիկ ըլլայ և հպատակներուն ամէն դասակարգերը վայելեն արդարութեան բարիքները և օրինաւոր ազատութեան օգուտները։ Ատոր ամենամեծ մէկ ապացոյցը կը կազմէ այս անգամ նորէն շնորհուած Գանունը Էսասին։ Ա. Կայս. Իրատէի մը համաձայն, Երեսփ. Ժողովը գումարուելու հրաւիրուեցաւ։ Բ. Բոլոր Նահանգներուն և քաղաքապետութեան հրահանգներ տրուեցան երեսփոխաններուն ընտրութեանը համար։ Գ. Քաղաքական յանցաւորներուն ներում շնորհուեցաւ։ Դ. Գանունը Էսասիին տրամադրութեանց ամբողջութեամբ և խիստ կիրառմանը մասին խորհրդակցելու համար յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, որ կը բաղկանայ Քեամիլ փաշայէ, Պետական Խորհուրդին Նախագահէն, ներքին ու արտաքին գործոց նախարարներէն և Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդականներէն մէկէն։ Բացարձակապէս որոշուած է այդ յանձնաժողովին որոշումները հետզհետէ ծանուցանել և գործադրել։ Այսուհանդերձ Վեհ. Սուլթանը բացարձակապէս որոշած է ամէն դասակարգի և կրօնքի պատկանող Կայս. հպատակներուն երջանկութիւնը կատարելագործել և քաղաքային ու ելմտական տեսակէտով կանոնաւոր վարչութիւն մը առաջ բերել։ Ատոնց վերաբերեալ Կայս. Խաթթը Հիւմայունի մըն ալ Բ. Դուռը ժամանմանը կը սպասուի։ Բնաւ որ և է կասկածի ու տարակոյսի տեղի չտուող այս ապահովութեանց բերմամբ, պաշտօնապէս կ'ազդարարուի և կը ծանուցուի թէ ցոյցերու շարունակութիւնը երկրին ոչ թէ օգտին, այլ վնասին պիտի ծառայէ և թէ այս արարքը, որուն հետեւանքը ծանր պիտի ըլլայ, յայտնի է ամէնուն համար թէ ազգասիրութեան անհամապատասխան է. հետեւաբար այլ եւս հարկ է վերջ տալ գումարումներուն։

ԽԱՖԻՅԷՈՒԹԻՒՆԸ.— Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ Նախարարաց Խորհուրդին կողմէ 1 Րէճէպ 1326 և 17 յուլիս 1324 թուականով տրուած որոշման մը համաձայն, որ վաւերացուած է Կայս. Իրատէով, ջնջուած է խաֆիյէութիւնը, որուն քաղաքային ու վարչական տեսակէտով վնասակարութիւնը յայտնի է։

ԶԷՔԻ ՓԱՇԱ ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ.—Թնդանօթարանի մուշիր և Կայս. զինուորական բոլոր վարժարաններու վերատեսուչ Զէքի փաշա պաշտօնէ դադրած ըլլալով, Կայս. Իրատէի մը համաձայն անոր յաջորդեց Թնդանօթաձիգներու առաջին ֆէրիգ և Կայս. Թիկնապահ Րիզա փաշա։

ԿՐԹԱԿԱՆ նախարար Հաշիմ փաշա Վեհ. Սուլթանէն աղերսած ըլլալով զինքը արձակել իր պաշտօնէն և նկատելով որ կրթական գործերը խիստ կարեւոր են, որով այդ նախարարութիւնը վարող անձը պէտք է արեւմտեան գիտութեանց ալ կատարելապէս հմուտ ըլլայ, ուստի Կայս. Իրատէով կրթական նախարար անուանուեցաւ Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդական Հագգը պէյ։

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ նախարար անուանուեցաւ Էտիրնէի կուսակալ Ճէվէտ պէյ։

ՍԷԼԻՄ ՄԷԼՀԱՄԷ ՓԱՇԱ. — Անտառներու և հանքերու նախարար Սէլիմ Մէլհամէ փաշա, երէկ առտու, գրութիւն մը ղրկեց Բ. Դուռը՝ Եւրոպայի ջերմուկները երթալու համար արտօնութիւն խնդրելով։ Բայց քիչ վերջը ուրիշ գրութիւն մըն ալ ուղղեց՝ պատասխանը ուշանալուն համար գանգատելով։ Իրեն պէս անձ մը, որուն պաշտօնին պարտականութիւնները նախարարութեան սահմանին կը հաւասարին, երբ ուրիշ տեղ երթայ, արտօնութիւնը Կայս. Իրատէով կը տրուի և այդ ալ իր նախարարութեան գործառնութեանցը մասին Մեծ-Եպարքոսութեան տեղեկութիւն տալէն կախում ունի. ուստի հեռագրով և փութով պատասխանուեցաւ իրեն թէ մեկնելու համար պէտք է հրամանի սպասէ, սակայն հաստատուեցաւ որ վերոյիշեալը շոգենաւ մը նստելով Պրինտիզի գացած է։ Նկատելով որ ջերմուկները երթալու նպատակով Եւրոպա ուղեւորելու համար արտօնութիւն խնդրելը կանոնի համաձայն վարուած ըլլալը ցոյց տալու համար շինծու դիմում մըն է, ինչ որ կը հաստատուի օր մը իսկ հրամանի չսպասելով մեկնելովը, և նկատելով որ այդ տեսակ արարքի մը մէջ գտնուող անձի մը վրայ կարելի չէ կարեւոր նախարարութեան պաշտօն մը թողուլ. ուստի Կայս. Իրատէ մը հրամայեց Սէլիմ փաշան պաշտօնանկ ընել այդ նախարարութենէն և մինչեւ որ Կայս. Իրատէով այդ պաշտօնին կոչուի, և մինչեւ որ Կայս. այդ հրամանը ելլէ, նոյն նախարարութեան պաշտօնը օգնականը պիտի վարէ փոխանորդաբար։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ՈՒ ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ՎԵՐԱՏԵՍՈՒՉԸ Ի՛ՆՉ Կ'ԸՆԷ

Սապահ կ'ըսէ թէ թղթատարական վարչութիւնը տակաւին չէ հասկցած ազատութեան, արդարութեան և իրաւունքին ի՛նչ ըլլալը և թէ այդ վարչութիւնը տակաւին կը վարանի Եւրոպայէն եկած լրագիրները իրենց տէրերուն յանձնելու. նաեւ կը պնդէ ատոնց պարունակութեան քննութեանը վրայ և օտար երկիրներ ու Վեհ. Սուլթանին ուղղուած հեռագիրները փոխանակ իրենց հասցէին ուղղուելու, վերատեսուչին կը յանձնուին։ Սապահ կը յարէ.— «Միթէ մեր երկրին մէջ օտար նամակատանց բարոյապէս ու նիւթապէս հաստատուելուն համար ամօթապարտ ըլլալու չե՞նք. բայց գործը եթէ պաղ արեամբ քննենք, խղճով պէտք կը զգանք ներելի նկատելու օտարներուն այդ արարքը։ Հարկա՛ւ. քանի որ իմ նամակս [illegible] միջոցներով կը բացուի, յանձնած աւանդներս կը խառնուին և երբ կորսուին չեմ կրնար ձայն հանել, ալ եւս ակամայ, Օսմանցի և նոյն իսկ ամենէն հայրենասէր Օսմանցին ըլլալովս հանդերձ, միթէ չե՛մ հարկադրուիր թուղթերս ու աւանդներս իրենց տէրերը ղրկելու համար աւելի ապահով և աւելի արագ միջոցի մը դիմելու։» Սապահ խօսքը թղթատարական վերատեսուչին ուղղելով կ'ըսէ.— «Հեռագրատան պաշտօնեայի մը կողմէ ձեզի ներկայացուած հեռագիր մը, զոր վնասակար նկատէք, և թղթատարական պաշտօնեային ներկայացուցած բացուած մէկ նամակը ի՛նչ պիտի ընէք. «Մարուզը պէնտէկեանէ»ի մը կցելով Իզզէթ փաշային պիտի ղրկէիք. այդ թուղթերը ի՛նչ պիտի ընեն. յառ Կայս. Գահոյից պիտի մատուցանեն։ Արդեօք այն Մեծ Վեհապետը, որ երէկ իր զաւկին միտքի ու գործելու ազատութիւնը վաւերացուց, միթէ պիտի հաճի՞ կարեւորութիւն տալ այդ տեսակ կեղծ հաւատարմութեանց։ Մեծ-Եպարքոսը միթէ ամէն կողմ պաշտօնապէս չի ծանո՞յց թէ ասկէ վերջը բոլոր նահանգները ու պետական պաշտօնարանները պէտք է Բ. Դրան և օրինաւոր ձեռնհաս պաշտօնարաններուն հետ բանակցին։ Այդ «վնասակար թուղթերը» ալ միթէ պէտք չէ՞ հոն ղրկել։ Ա՛հ, վերատեսուչ էֆէնտի, բարեհաճեցէք այդ տեսակ փորձ մը կատարել և տեսնէք թէ ի՛նչ պատասխան պիտի ստանայիք Մեծ-Եպարքոս փաշայէն։» Սապահ խօսքը կ'աւարտէ և կը յանձնարարէ ամէն կերպով համակերպիլ հիմնական նոր կացութեան։

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

Գումգաբուի Պատրիարքանիստ ընդարձակածաւալ Մայր եկեղեցին իր շրջափակներով նեղ կուգար ժողովրդեան և օտարազգիներու այն յոգնախուռն ու ծովածաւալ բազմութեան որ եկած էր իր սրտագին շնորհակալիքն ու մաղթանքները յայտնելու բարձեալն Աստուծոյ այն մեծ ու անմոռանալի շնորհին, Օսմ. Սահմանադրութեան վերահաստատման առթիւ, որուն պարգեւումովը իր միլիոնաւոր հաւատարիմ հպատակներուն և ի մասնաւորի ամբողջ Հայ ազգին սիրտը լեցուց անխառն ուրախութեամբ։

Ժամը 2ին արդէն իսկ պատրաստ էին Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ մայրաքաղաքս գտնուող գրեթէ բոլոր եպիսկոպոսները, վարդապետներն ու բազմաթիւ քահանաներ, որոնք ժողովրդեան խանդավառ ծափերուն մէջ իջան եկեղեցի առաջնորդութեամբ դպիրներու։

Պատր. Նորընտիր Տեղապահ Դուրեան Սրբազան քիչ մը յապաղած ըլլալով ներկայ եկեղեցականները Մանկունի Սրբազանի յանձնած էին նախագահութիւնը, սակայն Միսակ էֆ. Սուրեանի ա՛յն առաջարկին վրայ թէ «Մանկունին պէտք չէ՛ նախագահէ՛, այն անարժան եկեղեցականը պէտք չէ՛ որ Ազգը ներկայացնէ, ազնիւ հանդիսաւոր օր մը պէտք է որ մեր ամենէն վշտաշարչար եկեղեցականը, ճշմարիտ ու ազգասէր, մաքուր ու անբիծ Մկրտիչ եպիսկոպոս Վեհապետեանը նախագահէ» հաւաքուած բիւրաւորներէ արձագանգուեցաւ թէ «Այո՛, իրաւունք ունի, Մանկունին չե՛նք ուզեր, Վեհապետեանը թող նախագահէ»։ Բայց ո՛չ ոքի նախագահութեան պէտք չմնաց, որովհետեւ նոյն միջոցին ժողովրդեան խանդավառ ծափերուն ու «կեցցէ»ներուն մէջ ներս մտնելով Դուրեան Սրբազան իր արժանաւոր տեղը կը գրաւէր։ Դպիրները նախ և առաջ երգեցին «Թագաւորեաց Աստուած ի վերայ հեթանոսաց» շարականը։ Ուրկէ վերջ Տ. Եղնիկ Վրդ. Պապաեան և ապա Տ. Մկրտիչ Սրբզն. Վեհապետեան կարդացին Մարգարէութեանց ու Աւետարանին այն մասերը որով կայսրը սիրել ու անոր հնազանդիլ կը պատուիրուի։

Աւետարանի ընթերցումէն վերջ Սեղանին վրայ ելաւ Դուրեան Սրբազան, բայց հազիւ թէ բերանը բացած, ժողովրդեան ընդհանուր ու բարձրաձայն փափագին վրայ ստիպուեցաւ տաճարին քովընի ամպիոնը բարձրանալով խօսիլ իր քարոզը որ գրական գեղեցիկ ու գոհար ասութիւններու հաւաքածոյ մըն էր, հայրենասիրական վառ ու անկեղծ զգացումներով սաղարուած։ Պատր. Նորընտիր Տեղապահ Սրբազանը յայտնապէս յուզուած, ի զուր ինքզինքը զսպել կը ջանար. «Այսքա՛ն ուրախ սրտերու և լացող աչքերու առջեւ ես ալ յուզեալ սրտով կուգամ քանի մը խօսք ընելու իմ սիրելի Հայ ժողովուրդիս. կը զգամ ամէնուդ ալ զգացումներուն զեղումը և արցունքներու յորդումը։ Մինչեւ հիմայ Հայ ժողովուրդը մութի և խաւարի մէջ կը նստէր, այո՛, «Ես նստէի ի խաւարի և ի ստուերս մահու»։ Հայ ժողովուրդը կը հեծէր, կը նեղուէր, կը չարչարուէր, բայց Եկեղեցին կ'աղօթէր անոր համար, այո՛, ամէն անգամ որ դուք կը լռէիք, աս Սեղանին վրայէն ձայն մը կը գոչէր. «Ազատութի՛ւն եղբարց մերոց գերելոց»։ Այդ Ազատութիւնը, եղբա՛րք, պարգեւեց մեզ անոր մեր սիրեցեալ Վեհապետը Սուլթան Ապտ-իւլ-Համիտ Խան Բ. Իր հաստատած Սահմանադրութեամբ։ Վեհ. Սուլթանը ազատութի՛ւն, եղբայրութի՛ւն, հաւասարութի՛ւն շնորհեց իր հպատակներուն։ Պէտք է շնորհակալ ըլլանք և օրհնենք զինքը։ Մեր Եկեղեցին մեր նահատակներուն ու մարտիրոսներուն արիւնովը հիմնուած է։ Աղօթե՛նք անոնց հոգիներուն համար ալ։ (Ժողովուրդը սրտեռանդն կը գոչէր. «Աստուած անսասա՛ն պահէ Եկեղեցին, օրհնեա՛լ ըլլայ նահատակներուն յիշատակը»։) Հայ ժողովուրդը որ դարերէ ի վեր պահած է Օսմ. Պետութեան հանդէպ ունեցած իր անխախտ հաւատարմութիւնը, այս փառաւոր առթիւ իր ճակատը կը խոնարհեցնէ անոր փառաշուք Գահին առջեւ։ (Կեցցէ՛ Վեհ. Սուլթանը, կեցցէ՛ Ազատութիւն, կեցցէ՛ Սահմանադրութիւն. աղաղակներ և ծափեր ամէն կողմէ. Կեցցէ՛ Դուրեան, անկցի՛ Օրմանեան)։»

Դուրեան Սրբազանէն վերջ ամպիոնին վրայ երեւցաւ հեծելազօրայ տեղակալ Գատրի պէյ, հայրենասէր և համակրելի երիտասարդ մը որ խօսքը ժողովուրդին ուղղելով ըսաւ թէ՝ պէտք է մոռնա՛նք անցեալին տխուր յիշատակները և ամէնքս իրարու եղբայրակցած ջանանք յառաջացնել ու զարգացնել մեր երկիրը։ Մենք ամէնքս ալ հայրենակից եղբայրներ ենք, պէտք է որ ձեռք ձեռքի տալով աշխատինք մեր երկրին բարգաւաճման, մայր հայրենիքին օգտին համար։ Օսմ. Սահմանադրութեան այս վերահաստատման մէջ մեծ բաժին ունին մեր Հայ եղբայրները, որոնք չա՛տ կեանքեր զոհեցին, չա՛տ արիւններ թափեցին, չա՛տ նահատակներ տուին։ Բայց ասկէ վերջ Վեհ. Կայսեր նուիրական խոստման համաձայն ա՛լ խաղաղութի՛ւն, անդորրութի՛ւն ու արդարութի՛ւն միայն պիտի տիրէ բովանդակ Թուրքիոյ ամէն մէկ կողմը։ Ուրեմն, կեցցէ՛ Վեհ. Սուլթանը, կեցցէ՛ Սահմանադրութիւն, կեցցէ՛ Հայութիւն, կեցցէ՛ Հաւասարութիւն։

Որոտագին կեցցէներ ու ծափեր արձագանգեցին ու խլեցին Գատրի պէյին վերջին խօսքերը։

Ապա ամպիոն ելաւ Տքթ. Վահրամ էֆ. Թորգոմեան և յուզեալ շեշտերով ու շարժումներով գեղեցիկ ատենախօսութիւն մը ըրաւ արտասուաթոր աչքերով իր ու Հայ Ազգին ուրախութիւնը յայտնելով Սահմանադրութեան վերահաստատման առթիւ որուն [illegible] էր երէկ։ Յորդորեց ժողովուրդը սիրով ու եղբայրութեամբ ապրիլ իրարու հետ, սիրել ու պահպանել Սահմանադրութիւնը որ զմեզ բարձրացուց։ Երախտագիտութեամբ յիշատակեց Յակոբեանի, Օտեանի, Աղաթոնի, Խրիմեանի և Վարժապետեանի խնկելի անունները։ Թուեց անոնց ազգասիրական եռանդն ու գործունէութիւնը, և անոնց յիշատակին օրհնութիւն ու հոգիներուն հանգիստ հայցեց, և գոչեց. կեցցէ՛ Վեհ. Սուլթանը, կեցցէ՛ Օսմ. Հայրենիքը և Ազատութիւնը, որուն պատասխանեց ժողովուրդը ծափերով ու «կեցցէ՛»ներով։ Յետոյ դպիրներուն կողմէ երգուեցաւ Համիտէ Մարշը և «Արի՛ք Օսմանցիք, յառաջ ընթանանք, Սահմանադրութեան նոր բարեւ մ'ալ տանք» ազգասիրական երգը։

Ապա Պատր. ժողովականներու և ժողովրդեան ստուար բազմութիւն մը Պատրիարքարանի դահլիճը ելլելով շնորհաւորութիւններ ուղղեց Պատր. Նորընտիր Տեղապահ Բարձր. Եղիշէ եպսկ. Դուրեանի և կարողութիւն մաղթեց անոր։

Քիչ վերջ Գատրի պէյ կարճ բանախօսութիւն մը ընելով շեշտեց հաւասարութեան, աշխատութեան ու յառաջդիմութեան պէտքը։

Պօղոս էֆ. Բէրբէրեանին Թուրքերէն բարեմաղթութենէն վերջ, Սանփան էֆ. Կուրտիկեան Վեհ. Կայսեր և Սահմանադրութեան ձօնուած Թուրքերէն գեղեցիկ ոտանաւոր մը կարդաց և ծափահարուեցաւ ներկաներէն։ Ապա խօսք առաւ նշանաւոր բժշկապետ Բրոֆ. Յակոբոս էֆ. Ճէճիզեան որ յիշեցնելով թէ Հայոց Ազգին ա՛յնքան տքնութիւնները, նեղութիւններն ու թափուած արիւնները ի զուր չեն, սակայն ասկէ վերջ ազատ ու անկաշկանդ պիտի աշխատի իր Ազգին և Օսմ. Պետութեան զարգացման ու յառաջացման։ Սրտագին ողջունենք այս դարը. Աստուած օրհնէ՛ Վեհ. Սուլթանն ու Օսմ. Գահը։ Եւրոպացիները, որոնք զմեզ անջատել կը ճգնէին մեր սիրելի Վեհապետէն, թո՛ղ ամչնան իրենց ըրածին վրայ, թո՛ղ նախանձին մեր փառքին ու բարձրացումին վրայ։» Բուռն ծափահարութիւններով ողջունուեցան Բրոֆեսօրին խօսքերը։

Նշան էֆ. Ծիլանեան (Հորոյ) Փանոսեանի մէկ ոտանաւորը կարդաց, որ Կուրտիկեան էֆ.ի կողմէ Թուրքերէնի թարգմանուեցաւ։ Տ. Յովհ. Ա. քհ. Մկրեան, Խրիմեանի և Վարժապետեանի յիշատակին օրհնելով, կարողութիւն մաղթեց Եղիշէ Սրբազանի։

Բերայի վարժարաններու Տեսուչ Գրիգոր էֆ. Մարգարեան խօսք առնելով ըսաւ թէ մասնաւորապէս պարտական է Թուրք հայրենակիցներու Գալըպլը գերեզմանատան մէջ հայ նահատակներն օրհնել տալու, ուստի ինքն ալ ի դիմաց Խասգիւղցիներուն, իրենց նախկին թաղեցի, փափաք յայտնեց որ Ազգին արժանաւոր եկեղեցականներէն մէկը օգոստոս 14ի օրը յատուկ պատարագ մատուցանէ նոյն գիւղին մէջ 1906ին նահատակուած մեր Հայ եղբայրներուն ու սիրելիներուն հոգւոյն համար և ապա թափօրով Շիշլի Ազգ. Գերեզմանատանն երթալով օրհնեն այդ նահատակներուն գերեզմանները։ Շատեր արտասուաթոր աչքերով շնորհակալութիւն յայտնեցին Մարգարեան էֆ.ի այս բանաւոր առաջարկին։ Ամէն ճշմարիտ հայ մէկմէկ կը շնորհաւորէր և կ'ողջագուրէր այս երջանիկ օրուան արժանացած ըլլալնուն համար։

Թուրք հայրենասէր Նէճաթի պէյ թէ՛ Պատրիարքարանի և թէ Մայր-Եկեղեցւոյ մէջ գեղեցիկ բանախօսութիւններ ընելով շնորհաւորեց Հայ Ազգը, որ իր արեամբ իսկ արժանացաւ իր ազատութեան, Օսմանցի հայրենակից եղբայրներէն քա՛յլ մըն ալ աւելի առաջ անցնելով քաղաքակրթութեան ճամբուն մէջ։

Յորդորեց Հայերը որ միութեամբ ու խոհականութեամբ գործեն իրենց հետ։ Որովհետեւ ոչ ոք կարող է սիրով միացեալ ուժին դէմ խոչընդոտ յարուցանել։ Տեղի անձկութեան պատճառաւ ստիպուեցանք կրճատել Նէճաթի պէյի գեղեցիկ բանախօսութիւնը։

ՓԱԽՈՒՍՏ ՄԻ՛ ՏԱՔ, ՊԱՐՈՆՆԵ՛Ր

Երբ մարդ իր պաշտպանողականին մէջ անճրկի, ինքզինքը շատախօսութեան կուտայ։ Եւ վասնօրէն ասկէ ծիծաղելի բան չըլլար աշխարհի վրայ։ Այս կացութիւնն է որ կը պարզէ Պ. Արամ Անտոնեան՝ մեր երէկուան գրածին շուրջ իր պատասխանին մէջ։ Մենք փաստերով ու իրակա՛ն փաստերով պիտի խօսինք։ Եթէ ատոր կրնան պատասխանել՝ աղէ՛կ, եթէ ոչ իրենց կը մնայ լռել միայն, իբր լաւագոյն խոհեմութիւնը։ Դատարանին մէջ դատաւորը, դատախազը, ինչպէս նաեւ փաստաբաններ չեն բաւականանար գուշակութիւններով, ենթադրութիւններով, այլ ամբաստանութիւն մը հաստատելու համար, իրողութիւն մը, դէպք մը և փաստ մը կ'ուզեն։ Հակառակ պարագային՝ ամբաստանութիւնը կը վիժի։ Արդ, նոյն բանն է որ տեղի կ'ունենայ Անտոնեանի և Մանզումէի [illegible] մէջ։ Մենք կ'ըսենք իրենց թէ՝ **ՀԻՆԳ ՀԱՐԻՒՐ ՈՍԿԻ** պիտի նուիրենք բարենպատակ հաստատութեան մը, եթէ ըստ օրինի ապացուցանող կրնայ գտնուիլ մեր վրայ եղած ամբաստանութիւնը։

Արդ, ի՛նչ կ'ըսեն ատոր փոխարէն. ի՛նչ միջնորդ կը գտնեն. չկա՞յ մէկը որ մեր վրայ նետուած ամբաստանութեան զոհը ըլլայ, որպէս զի միջնորդ գտնեն և դատը շահին։ Ո՛չ, ատոր վրայէն կ'անցնին, [illegible] լռութիւն մը կը պահեն, և իրենց երկարապատում ճառերով աչքերու փոշի փչել կը ջանան։ Ողջամիտ ընթերցողներ սակայն՝ կրնան ճշմարտութիւնը ստութենէն զանազանել։ Երբ չեն կրնար մեր խիստ գրական ու կարկեցուցիչ մէկ առաջարկին մէջէն ճակատաբաց դուրս ելլել, չենք գիտեր թէ ի՛նչ արժէք կ'ունենան իրենց խօսքերը։ Փաստ, իրողութիւն և վկայութիւն պէտք է, պարոններ, և ո՛չ թէ խեղաթիւրում։ Միտքերը պղտորելով, աչքերու փոշի փչելով դատ չէք կրնար շահիլ։ Եթէ կառչած մնաք դեռ՝ ձեր [illegible] խօսքերուն՝ վաղը դուք ալ պիտի զգաք թէ ո՛ր աստիճան անհիմն ու զաւեշտական հիմերով ճամբայ ելած էք։

Երկրորդ։ Երէկուան թիւով կը յայ-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԴՈՒՌՆ

ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ 191

Առ խոհեմազարդ Տեղապահ Պատրիարքի

Խոհեմազարդ և սիրելի Էֆէնտի

Բարեկարգութեանց վերաբերեալ Կայսերական հրովարտակը կը պահանջէ, որ ամեն Հասարակութիւն իր վայելած առանձնաշնորհութիւններն ու արտօնութիւնները որոշեալ պայմանաժամի մէջ ի քննին առնլով, ժամանակին բերմանցը և քաղաքակրթութեան արդեանցն ու գիտութեանց պահանջած բարեկարգութիւնները խորհրդածութեամբ որոշէ, ու Բարձրագոյն Դրան ներկայացընէ և Հոգեւորական Դիւաց շնորհուած իշխանութիւնն ու ձեռնհասութիւնը՝ իւրաքանչիւր Հասարակութեան ապահովուած վիճակին ու նոր դիրքին հետ համաձայնութեան մէջ դրուի։ Ուստի Հայոց Ազգին համար պատուաւոր անձերէ բաղկացեալ Յանձնաժողովի մը ձեռօք Սահմանադրութեան ուրուագիծ մը պատրաստուեցաւ։ Բայց միանգամայն պատշաճ համարուեցաւ որ Սարգիս Պատրիարքի օրով կազմուած Ընդհանուր ժողովոյ Եկեղեցական անդամներն ու Թաղական Երեսփոխանները՝ քուէից առաւելութեամբ եօթն հոգիէ բաղկացեալ Յանձնաժողով մը ընտրեն, և վերոյիշեալ ուրուագիծը անգամ մըն ալ անոր ցոյց տրուի։ Վասնորոյ կը խնդրեմք որ պէտք եղած հրաւէրի նամակները երկու երեք օրուան մէջ գրելով, յիշեալ Յանձնաժողովին ընտրութիւնը ընել տաք և անոր՝ Բարձրագոյն Դրան միւս Յանձնաժողովին ու այս գործիս համար յատկապէս որոշուած Պաշտօնակալին հետ մեկտեղելովը՝ հարկ եղած անօրինութեան կատարուելուն շնորհ ընէք։ Կը խնդրեմք նաեւ որ վերոյիշեալ կերպով ընտրուած եօթն անձանց անունները յառաջագոյն մեզ ուղարկէք։ (Ստորագրեալ)

1862 Փետրվար 14 ԱԼԻ

Բարձրագոյն Դրան եւ Ազգային Յանձնաժողովներուն առ Կայսերական Կառավարութիւն մատուցած Ցուցագրին օրինակն է։

Կայսերական Տէրութիւնը, ի վաղուց անտի իր արդարասէր հովանաւորութեան ներքեւ գտնուող զանազան ազգաց՝ Կրօնից ազատութեան և ուրոյն գործոց մասնաւոր Վարչութեան համար առանձնաշնորհութիւններ ու արտօնութիւններ շնորհած է։ Այս արտօնութիւնները թէպէտ և ըստ սկզբանց ամեն ազգաց համար միօրինակ, բայց միանգամայն ամեն մէկուն կրօնական սեպհական կանոնաց և սովորութեանց համեմատ անօրինուած ըլլալով, իւրաքանչիւր Ազգ զանոնք իր բնիկ սովորութեանց և ընթացից համեմատ ի գործ դնելով վայելած է։ Հայոց ազգը միւս ազգաց պէս մինչեւ ցայսօր Պատրիարք մը ունեցած է, որ Տէրութեան կողմէն իբր Նախագահ Պատրիարքական Վարչութեան ճանչցուած է, և Ներկայացուցիչ Ազգին ու Միջնորդ գործադրութեան Կայսերական հրամանաց, և որ ի վաղուց անտի հասարակօրէն Եկեղեցական դասէն ընտրուած է, Ազգին զանազան կարգի անհատներէն բաղկացեալ Ընդհանուր ժողովի մը ձեռօք։ Պատրիարքը իր պաշտօնին մէջ՝ որ է Ազգին նախագահել և անոր օգտակար հսկել, Ազգին՝ Ընդհանուր ժողովոյ միջնորդութեամբ ունեցած ազդեցութենէն ու վերատեսչութենէն բնաւ մէկ ժամանակ ազատ եղած չէ. և ասոր ապացոյցն է, Պատրիարքին ամեն ժամանակ Ընդհանուր ժողով հրաւիրելն ու գումարելը, և կամ ըստ պահանջման գործոց կամ Բարձրագոյն Դրան բացորոշ մէկ հրամանին վրայ կարեւոր խնդրոյ մը ծագած ատենը՝ Ընդհանուր ժողովոյ դիմելն ու անոր որոշումը խնդրելը։ Հայոց Ազգը՝ աւելի քան տարւոյ չափ յառաջ՝ կայսերական Տէրութենէն խնդրեց որ Պատրիարքարանի մէջ Պատրիարքին նախագահութեամբը երկու ժողով հաստատուին. մէկը Կրօնական, միւսը Քաղաքական գործոց համար, որպէս զի Պատրիարքին պաշտօնատարութեանը գործակից և օգնական ըլլան, և Ազգին՝ թէ՛ ըստ քաղաքականի և թէ՛ ըստ կրօնականի՝ վաղեմի կանոններէն և սովորութիւններէն ո՛ր և է խտրութեան առաջքը առնուի։ Երբ այս ժողովներն հաստատուեցան, ազգային մատակարարման գործոց անխափանութեան համար ալ՝ քանի մը Խորհուրդներ հաստատել հարկ եղաւ։ Բայց որովհետեւ Ազգային պաշտօնատարաց ամեն մէկուն իշխանութիւնը և պարտաւորութիւնները որոշապէս սահմանուած չէին, յայտնի էր որ Ազգին վիճակը բարեկարգելու մասին եղած այս ջանքերը, Ազգային Վարչութեան զանազան մասանց մէջ, նաեւ յիշեալ Վարչութեան և Ազգին մէջ՝ անպատեհ պատահումներ ծագելուն առիթ պիտի տային. և աս ալ ամեն կողման վերաբերեալ իրաւանց գործադրութեան մասին չափ մը անկարգութիւններ, և Ազգային Վարչութեան մէջ ալ չփոթութիւն և խառնակութիւն պիտի պատճառէր։ Ահա՛ այս չփոթութեանց և երկպառակութեանց պատճառները վերցնելու, և ամեն կողման պահանջմանց համապատասխանութիւնը բանալու նպատակաւ, Կայս. Տէրութիւնը իր բոլոր հպատակաց վրայ ունեցած հայրական խնամօքը՝ Ազգին մէջէն Խառն Յանձնաժողով մը կազմել հարկաւոր դատեց, որպէս զի Հայոց Ազգին Կրօնական և Քաղաքական բնիկ սովորութեանց, նաեւ ի վաղուց անտի ընդունուած ընթացքին համաձայն Սահմանադրութիւն մը պատրաստուի։ Արդ՝ Խառն Յանձնաժողովը պատշաճ կը դատէ որ վաւերացման համար Բարձրագոյն Դրան մատուցած Սահմանադրութեան ուրուագծին համեմատ՝

Ա. Պատրիարքին՝ ի մէջ Տէրութեան և Ազգին միջնորդ ըլլալու պաշտօնը ըստ առաջին դրութեան մնայ։

Բ. Ընդհանուր ժողովոյ կազմութիւնը առաջինէն աւելի կանոնաւոր կերպիւ նորոգուի։ Եւ Ազգային երեսփոխանները Էսնաֆներէն ընտրուելու տեղ (ըստ որում Էսնաֆներուն վիճակը նոյնը չէ՛ ինչ որ առաջ էր), Յետոյ Ազգին մէջ գործածուած եղանակէն զուցէ աւելի կանոնաւոր և օրինաւոր կերպով՝ Եկեղեցեաց ժողովուրդներէն (այսինքն Թաղերէն) ընտրուին։ Եւ որովհետեւ դասերը բնակող Հայ ժողովուրդները իրաւամբ կը գանգատին թէ պատրիարքարանի որոշումներուն խորհրդակցութենէն և մասնակցութենէն բոլորովին զուրկ են, Երեսփոխաններուն մէկ մասը գաւառներուն կողմէն ընտրուին, և Կոստանդնուպոլսոյ Թաղերուն Երեսփոխանաց վրայ աւելցուին։ Եւ ժողովոյն Կրօնական մասը այսինքն անդամոց քանի մը՝ Կոստանդնուպոլիս գտնուող Եկեղեցականներուն կողմէն ընտրուին. որով Ընդհանուր ժողովոյ անդամոց թիւը ընդ ամենը հարիւր քառասունի կ'ամփոփուի։ Ասոնց պաշտօնը տասն տարի տեւէ, և ամեն տարի տասներորդ մասը փոխուելով նորէն ընտրութիւն ըլլայ։ Ընդհանուր ժողովը անուանէ թէ՛ զՊատրիարք և թէ՛ անոր նախագահութեամբը գործող Ազգային երկուց ժողովոց անդամները. և անոնց գործողութեանց վերատեսչութիւն ընէ։

Գ. Կրօնական գործոց տեսչութիւնը՝ Կրօնական ժողովոյն, քաղաքական գործոց տեսչութիւնը՝ Քաղաքական ժողովոյն, և խառն գործոց տեսչութիւնն ալ՝ յիշեալ երկու ժողովներուն մէկտեղ գումարուելով կազմուած Խառն ժողովոյն վերաբերեալ ըլլայ։

Դ. Կրօնական և Քաղաքական ժողովները իրենց ձեռնհասութեան շրջանակին մէջ գտնուած թէ՛ Եկեղեցեաց ժողովուրդներուն (Թաղականներուն) և թէ՛ Եկեղեցեաց, դպրոցաց, հիւանդանոցաց, վանօրէից և ասոնց նման ուրիշ տեղեաց ազգային գործերուն ամենն ալ Տեառց և Թաղական խորհուրդներու միջնորդութեամբ անօրինեն։

Ե. Վարչութեան կեդրոնը Ազգային Պատրիարքարանն ըլլայ։ Պատրիարքը՝ իբրեւ պաշտօնական Գլուխ Պատրիարքարանի, թէ՛ Ընդհանուր ժողովոյն և թէ Ազգային կրկին ժողովներուն նախագահութիւն ընէ. և Ազգին ուղղակի կամ անուղղակի վերաբերեալ ամեն գործերը անօրինէ՛ ընդ վերատեսչութեամբ Ընդհանուր ժողովոյ։

Զ. Գաւառական ժողովրդոց Վարչութիւնը Կեդրոնական Վարչութեան հետ կապուած ըլլայ։ Եւ գաւառներուն մէջ Առաջնորդները նախագահութիւնն ընեն տեղական ժողովներուն, որոնք պիտի կարգադրուին ըստ տրամադրութեանց Կոստանդնուպոլսոյ ժողովոց, և նոյն (տեղական) ժողովոց գործերն ալ անօրինեն։

Է. Գաւառական ժողովները՝ կեդրոնական Վարչութեան, և սոյն Վարչութեան Խորհուրդներուն ամեն մէկը՝ ո՛ր ժողովոյ վերաբերի՝ նոյն ժողովոյն. և Ազգային ժողովները՝ Ընդհանուր ժողովոյն. և Պատրիարքը մէկ կողմէն Կայսերական Տէրութեան, և միւս կողմէն (Ընդհանուր ժողովոյ միջնորդութեամբ) Ազգին պատասխանատու ըլլան։

Ը. Եւ որովհետեւ Կայսերական Տէրութիւնը Հայոց Ազգին համար տալու հրամաններուն գործադրութեան բնական միջնորդ և Ազգային Վարչութեան գլուխ Պատրիարքը կը ճանչնայ և անոր կ'ուղղէ իր հարցումները. եթէ Տէրութիւնը Պատրիարքին հրամայէ որ հարցուած խնդրոյն վրայ իր (այսինքն Պատրիարքին) կարծիքը յայտնէ, Պատրիարքը իր նախագահութեամբը գործող ժողովներուն որոշման համեմատ շարժի։ Իսկ եթէ Ազգին կարծիքն առնելով Տէրութեան հաղորդել հրամայէ, այն ժամանակ Պատրիարքը Ընդհանուր ժողով հրաւիրէ, և այն ժողովոյն վերջնական որոշումները յայտնէ Տէրութեան։

Թ. Ազգային Վարչութիւնը երեք տեսակ պարտաւորութիւն ունի, որոց առաջինն է առ Կայսերական Տէրութիւն. ա՛յս է՝ Ազգը կատարելապէս հաւատարիմ հպատակութեան մէջ պահել, և Ազգին թէ՛ ընդհանրապէս և թէ՛ ի մասնաւորի ամեն մէկ անհատներուն իրաւանց և արտօնութեան՝ Տէրութեան կողմէն պաշտպանութիւնը ապահովցընել։ Երկրորդն է առ Ազգն. որ է ճշմարտապէս գթութեամբ և հայրաբար վարուիլ։ Եւ երրորդն է առ Աթոռն Էջմիածնի. ա՛յն է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Կրօնական կանոնաց և օրինաց համեմատ վարուիլ։ Ահա՛ ասոնք են Սահմանադրութեան այն կէտերը զոր Խառն Յանձնաժողովը պատշաճ կը դատէ, և զոր կը հաստատէ միւս Յանձնաժողովը, որ Ձեր Վսեմութեան հրամանին համեմատ՝ ի դիմաց Ազգին Սահմանադրութեան վրայ իր դիտողութիւնները Բարձրագոյն Դրան ներկայացնելու համար կազմուեցաւ։

Ի Կ. Պոլիս 16 Փետրվար 1862։

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Անդամք Բարձրագոյն Դրան Յանձնաժողովոյ
Ստեփաննոս եպիսկոպոս Նիկոմիդիոյ
Տեղապահ Պատրիարքական Աթոռոյ Կոստանդնուպոլսոյ
Յովհաննէս վարդապետ Կապուտիկեան
Յովհաննէս քահանայ Փափազեան Իւսկիւտար Ս. Խաչ եկեղեցւոյ
Յովհաննէս քահանայ Հիւնքեարպէյէնտեան Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցւոյ Պալաթ
Գէորգ Նրամեան
Սերովբէ Վիչէնեան
Յակոբ Մուպահեաճեան
Յովհաննէս Եղիազարեան
Յովհաննէս Տատեան
Գրիգոր Աղաթօն
Յակոբիկ Նորատունկեան
Գասպար Կիւմիւշեան
Անդամք Ազգային Յանձնաժողովոյ
Աղաթօնեան Մկրտիչ
Ասլանեան Ստեփան
Մանուկեան Մանուկ
Մինասեան Մինաս
Ռուսինեան
Սիւրէնեան Յովհաննէս
Օտեան Գրիգոր

ՕՐԻՆԱԿ ՀՐԱՄԱՆԱԳՐԻ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԴՐԱՆ

Առ խոհեմազարդ Տեղապահ Պատրիարքի՝ Հայոց

Հայոց Պատրիարքարանի վիճակին և Վարչութեան բարեկարգութեանը վրայօք, աւելի առաջ Բարձրագոյն Դրան կազմուած Յանձնաժողովին գրի առած Սահմանադրութիւնը՝ լոկ աշխարհական գործոց վերաբերեալ քանի մը կէտերը սրբագրուելէն ետքը, Վեհափառ Արքային մատուցուեցաւ. և Նորին Կայսերական Վեհափառութեան կողմէն ընդունուելով, պարունակած նիւթերուն այսուհետեւ կանոն բռնուիլը Ձեր Սրբազնութեան յանձնելու Արքունի հրամանը շնորհուեցաւ։

Ուստի յիշեալ Սահմանադրութիւնը ներփակեալ առ Ձեզ ուղարկելով՝ կը պատուիրեմք որ պարունակած նիւթերուն այսուհետեւ անթերի գործադրութեամբը հսկելով, ըստ Բարձրագոյն կամաց Օգոստափառ Կայսեր՝ ի՛նչ որ պարտ ու պատշաճ է ի գործ դնելու հոգ տանիք։

17 Մարտ 1863։

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Օսմանեան Տէրութեան իր Մահմետական չեղող հպատակներուն շնորհած արտօնութիւնները՝ հաւասար են ըստ սկզբանց ամենուն համար. բայց անոնց գործադրութեանը եղանակը՝ իւրաքանչիւր Ազգի մէջ ըստ պահանջման սեպհական սովորութեանց իւրեանց, մասնաւոր կերպով անօրինուած է։

Հայոց Պատրիարքը գլուխ է իր Ազգին. և մասնաւոր պարագաներու մէջ՝ Տէրութեան հրամանաց գործադրութեան միջնորդ։ Սակայն Պատրիարքարանի մէջ կրօնական գործոց համար՝ Կրօնական ժողով մը, և քաղաքական գործոց համար՝ Քաղաքական ժողով մը կան հաստատուած։ Այս երկու ժողովները ի պահանջել հարկին միանալով՝ Խառն ժողով կը կազմեն։ Թէ Պատրիարքը և թէ այս երկու ժողովոց անդամները՝ Ազգին պատուաւոր անձանցմէ բաղկացեալ մէկ Ընդհանուր ժողովոյ մէջ կ'ընտրուին։

Որովհետեւ յիշեալ ժողովներուն պաշտօնն ու պարտաւորութիւնքը, և կազմութեան եղանակը բաւական կանոններով սահմանուած չէին. և այս պատճառաւ զանազան անտեղեկութիւններ, և մանաւանդ Ընդհանուր ժողով կազմելու մասին տեսակ տեսակ դժուարութիւններ տեսնուած են։

Որովհետեւ բարեկարգութեանց վերաբերեալ կայսերական հրովարտակին(*) համեմատ՝ իւրաքանչիւր Հասարակութիւն իր ունեցած արտօնութիւններն ու առանձնաշնորհութիւնները՝ որոշեալ ժամանակի մէջ քննելով, և ժամանակին բերմանցը և քաղաքակրթութեան արդեանցն ու արդի լուսաւորեալ վիճակին պահանջած բարեկարգութիւնները խորհրդածութեամբ որոշելով, Բարձրագոյն Դրան ներկայացընելու պարտաւորուած է։

Որովհետեւ ամեն մէկ Ազգին Կրօնական Դիւաններուն շնորհուած իշխանութիւնն ու կարողութիւնը, իւրաքանչիւր Հասարակութեան ապահովուած նոր վիճակին ու դրութեան համաձայնեցնել պէտք է։

Ուստի Հայոց Ազգէն քանի մը պատուաւոր անձինքէ Յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, որ Ազգին համար պատրաստեց այս հետեւեալ Սահմանադրութիւնը զոր հրատարակեցինք արդէն։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱ

Ֆրանսայի նախագահը այսօր (27 յուլիս) կը տեսնուի Ռուսիոյ կայսեր հետ։ Դեռ տասը տարի առաջ Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահի մը Ռուսիա այցելութիւնը մեծագոյն դէպք մըն էր, որ իր նորութեամբ ու փառաւորութեամբ կը հիացնէր հանդիսատեսները, և տասը նման տեսնուած չէր մինչեւ այն ատեն աշխարհի քաղաքական ասպարէզին վրայ։ Հավրի նախկին կաշեվաճառը (Պ. Ֆէլիքս Ֆօռ) Ռուսիա գնաց իբրեւ հիւր Ցարին, որ անոր ընդ առաջ գնաց մինչեւ Քրոնշտատ»։ Ողջագուրեց և համբուրեց զայն. մինչդեռ զրահաւորներն ու մարտանաւերը թնդանօթներով կ'ողջունէին Ֆրանսայի նախագահը։ Ազատութեան և հաւասարութեան գաղափարը աշխարհի մէջ տարածող տեմոքրատ Հանրապետութեան մը նախագահը ողջագուրուիլ և համբուրուիլ տէրութեան մը վեհապետէն, որ հակառակ էր եւրոպական ամէն տեսակ ազատութեան և յեղաշրջումներու։ Եւ ասիկա մեծ ներգործութիւն բրաւ ամբողջ Եւրոպայի մէջ։ Պառոն Մորէնհայմ, որ երկու տարի առաջ մեռած է, այս զգացումին դէպքին թելադրիչներէն մէկն էր։ Քրոզիէ, որ այժմ Վիեննայի Ֆրանսական դեսպանն է, և Ֆէլիքս Ֆօրի հանդիսապետը կը յիշէ թէ Ֆէլիքս Ֆօռ ո՛րչափ չափիկ ունէր իր մտքին մէջ Ռուսիոյ ուղեւորութեան ատեն։ Եւ Քրոնշտատի մէջ նաւատորմի հանդէսին ատեն, ու Բօթիօ զրահաւորին վրայ տրուած ճաշի ատեն երբ Նիկոլա կայսրը առաջին անգամ ըլլալով «մեր բարեկամ և զինակից ազգը» բառերը գործածեց, ամբողջ Ֆրանսա ցնծութեան մէջ էր, ինչ որ կը ցուցնէր թէ այդ հանդէսները ի՛նչ մեծ տպաւորութիւն գործած էին Ֆրանսայի մէջ։ Հիմա որ երրորդ անգամ ըլլալով, Ֆրանսայի նախագահ մը Ռուսիա կ'երթայ, առաջուանէն աւելի նուազ է հանդիսատեսներուն թիւը։ Վեց տարի առաջ, երբ Պ. Լուպէ Քրոնշտատ գնաց, այն ատեն ալ տեսարանը առաջինին չափ փառաւոր չէր։ Քրոնշտատի զարդարանքները և դերակատարները նոյն էին, բայց խանդին ներշնչած տպաւորութիւնը նուազած էր։ Երրեակ Զինակցութեան և անոր դէմ ցուցուած Երրեակ Զինակցութեան գոյութիւնը և ազդեցութիւնը դիտէր ամէն ոք, կը ճանչնար թէ քաղաքական այդ նոր իրողութիւնը մտահոգութեան պատճառ բան մը չունէր իր մէջ։ Ֆրանսայի մէջ իսկ սկսած էին չափաւորել Ֆրանքօ-ռուս զինակցութեան վերագրուած ազդեցութիւնն ու արդիւնքը, մինչդեռ այդ զինակցութեան մինչեւ Ֆէլիքս Ֆօրի մահը, Գերմանիոյ դէմ վրէժխնդրական պատերազմի մը թելադրիչ եղած էր փողոցներուն մէջ և հանրային գումարումներու մէջ։ Բայց անուրանալի է որ այդ զինակցութեան մասամբ իր հին ոյժը վերստացաւ վեց տարի առաջ և Ֆրանսացիները արդիւնքներ կը սպասէին անկէ։ Բայց հիմա, այսինքն վեց տարի ետքը, երբ Պ. Ֆալիէռ Ռեւալ կ'երթայ այցելութեան Ռուսիոյ կայսեր, հանրութիւնը գրեթէ անտարբեր կը մնայ։ Թուրքիոյ մէջ տեղի ունեցած մեծ փոփոխութիւնն է օրուան գլխաւոր դէպքը. հիմա հոն ուղղուած են ամէնուն աչքերը։ Հոն են որ տեղի կ'ունենան ցնծութիւնները և ծափահարութիւնները։ Տարակոյս չկայ որ Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարին՝ Պ. Բիշոնի և Ռուսիոյ արտաքին քաղաքականութեան վարիչին՝ Պ. Իզվոլսքիի տեսակցութեան մէջ կարեւորագոյն դեր մը պիտի կատարէ Թուրքիոյ մէջ հրատարակուած Սահմանադրութիւնը։ Պ. Իզվոլսքի չպիտի չփոխէ՞ մակեդոնական խնդրոյն վրայ Ռեւալի մէջ, մէկ քանի շաբաթ առաջ, Էտուարտ թագաւորին և Ռուսիոյ կայսեր միջեւ գոյացած համաձայնութեանց մասին Պ. Բիշոնի հետ խօսած ատեն։ Անգլիոյ և Ռուսիոյ դիւանագէտները այդ օրերուն կը պարծենային թէ համաձայնութիւն մը ձեռք բերած են մակեդոնական խնդրոյ մասին և բարենորոգմանց գործադրութիւնը իրենք ստանձնած էին։ Այդ դիւանագէտները ծրագիրներ խմբագրեցին, ծանուցագիրներ փոխանակեցին Թուրքիայէն անկախ ընդհանուր քննիչ մը և թեթեւազէն զօրքերու խումբը յատկացնել որոշեցին Մակեդոնիոյ համար՝ հրոսախումբերը նուաճելու և գաւառին բարենորոգման հսկելու նպատակով. բայց այդ դիւանագէտներէն և ոչ մէկը միտքէ իսկ չէր անցըներ թէ քիչ օրէն Թուրքիոյ մէջ ամպրոպ մը պայթելով դիւանագէտներու սեղանին վրայէն պիտի բառնար այդ ամէն ծանուցագիրները, ծրագիրները և բրօթօքօլները, թէ՛ Թուրքիոյ մէջ Սահմանադրութիւն մը հրատարակելով Մամուլի ազատութիւն և քաղաքական յանցաւորներուն ներում պիտի շնորհուէր։ Այդ դիւանագէտներէն ո՞վ կը գուշակէր թէ Թուրքիոյ մէջ Սահմանադրութիւն հրատարակուելով Մակեդոնիոյ բուլղար և քրիստոնեայ բնակիչները պիտի հաշտուէին իրարու հետ, և ազատութիւնը յանկարծ պիտի դադրեցնէր աւազակախումբերուն կռիւները։ Այդ դիւանագէտները խորհրդակցեցան, դիւանագիտական ծանուցագրեր խմբագրեցին և, ինչպէս կ'ընեն սովորաբար ամէն դիւանագէտներու համար, իրենց գրասենեակներէն հեռու գտնուող երկիրներ և ժողովուրդներ կառավարել ուզեցին. չէին կրցած ճանչնալ ազգային ոյժերը այն երկրին, որուն վրայ կը կարծէին թէ կրնան ազդեցութիւն բանեցնել մէկ քանի տող գիրով։ Մէկ քանի շաբաթ առաջ երբ Էտուարտ թագաւորն ու Նիկոլա կայսրը Ռեւալի մէջ կը տեսակցէին, խորամանկ դիւանագէտ մը հարցուած էր թէ ի՛նչ է Ռեւալը։ Այս դիւանագէտը սա կարճ պատասխանը տուած էր. «Պըլըֆ մը։» Բայց Ռեւալի տեսակցութիւնը Պըլըֆէն աւելի եղած է։ Մակեդոնիոյ խնդրոյն համար պատրաստուած դիւանագիտական պաշտօնաթուղթերը, վերջին դէպքերէն ետքը, բան փթթելու յատկացուելիք Թուղթերու կարգն անցած են, և Պ. Բիշօն ու Պ. Իզվոլսքի երբ այսօր կամ վաղը Ռեւալի մէջ կնքուած համաձայնութեանց վրայ խօսին, պիտի համոզուին այդ ճշմարտութեան։ Պ. Բիշօն թէ Ռուսիոյ և թէ Ֆրանսայի մէջ այդ զինակցութիւնը կորսուած է իր նախկին ոյժն ու ազդեցութիւնը։ Ռուսիա որ ռուս-ճափոնական պատերազմին հետեւանքով տկարացաւ զինուորականապէս, տարիներու պէտք ունի վերակազմելու համար իր բանակն ու նաւատորմը, և Ֆրանսա, իրեն համար նոր բարեկամ մը բրած է Անգլիան, որ Գերմանիոյ դէմ վարած քաղաքականութեամբը մեծ արժէք ունի իրեն համար։ Ֆրանք ռուս միութեան մեղրալուսնին կերքերը յագեցան և սիրային ամուսնութեան տեղ բանաւորութիւնը մնացած է հիմա։ Նշանակելի է սա պարագան թէ Նովոյէ Վրէմիա, որ անցեալ տարի խմբագրական երկու յօդուածներով անդթօրէն կը քննադատէր Ֆրանքօ-ռուս զինակցութիւնը, այսօր կը հաստատէ թէ Քրոնշտատի ցնծութեան օրերէն հետք մնացած չէ։ Նշանակելի է նաեւ թէ Ռօսիա առանց փքացուցիչ բառերու քաղաքավարական պարզ այցելութիւն մը կը համարի Ֆրանսայի նախագահին այս անգամուայ այցելութիւնը։ Քաղաքավարական այցելութիւն մըն է սա և Ռուսիոյ ուղեւորութեան կը յարմարի։ Ֆրանքօ-ռուս զինակցութիւնը կայ, բայց նուազած է առաջին օրերու փայլը, վասն զի ամէն գոյները աւելի թարմ, աւելի զօրաւոր են այժմ։

(Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէ)

(*) Խաթթի Հիւմայուն, 6,18 Փետր. 1856։

ՄՐՏԱԲՈՒԽ ՄԱՂԹԱՆՔ

Առ

ՄԵՐ ՅՈՅԺ ՍԻՐԵՑԵԱԼ ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱՅՍՐՆ

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏ Բ. ԽԱՆԸ ՂԱԶԻ

Տանն Օսմանեան արեւ պայծառ,
Մեր Շահին Շահ Արքայն արդար,
Գալ պարգեւէ զուարթ դիմօք
ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ եւ ընդ այլովք:

Գոռան թնդանօթք
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ,
Փայլատակեն հուրք
ՀԱՒԱՍԱՐՈՒԹԵԱՆ
Կարկաչեն ալիք
ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
Հնչէ փող սրինգ
ԵՂԲԱՅՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Շեվքէթլու Սուլթան
ԱՊԴ-ՈՒԼ-ՀԱՄԻՏ խան
Կեցցէ ի Գահուն
Յաւէտ անսասան:

ՆԱԶԱՐԷԹ ԵԱԶՃԵԱՆ

“ՀԱՅԱՍՏԱՆ„ ԲԱՌԻՆ ՇՈՒՐՋԸ

Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումով, երբ ազատութեան շրջան մը կը բացուի ամէն Օսմանցիի առջեւ ու ցեղերու հաւասարութիւնը օրէնքին առջեւ կը նուիրագործուի, բնականաբար ալ եւս խնդիր չի դառնար «Հայաստան» բառը գործածելու վրայ։ Չենք կարծեր որ մեր Թուրք հայրենակիցները ալ եւս վիրաւորուին «Հայաստան» բառին գործածութենէն, քանի որ «Հայաստան» այսօր կը գործածուի ո՛չ թէ իբր անունը քաղաքական անկախ գոյութիւն ունեցող երկրի մը, այլ իբր որոշիչ նշանը կարգ մը հայաշատ գաւառներու, իբր բնակավայր Հայերու հոծ բնակչութեան մը։ Հետեւաբար անջատման գաղափարը երբեք չկայ «Հայաստան», բառին մէջ։ Նոյն իսկ Թուրք մեծանուն պատմաբան և վիպագիր Մուրատ պէյ իր ընդարձակ պատմութեան մէջ գործածած է Էրմէնիստան Հայաստան բառը, այդպէս նուիրագործելով զայն։

«Հայաստան» պատմական անուն մըն է «Ասորեստան», «Բաբելաստան», «Արաբիստան» բառերուն պէս, որոնք իրենց քաղաքական գոյութիւնը կորսնցնելէն ի վեր, նոյն անուններով կը յորջորջուին տակաւին։ Դեռ քանի տարի առաջ իսկ, երբ Օսմ. Սահմանադրութիւնը չկար և գրաքննութիւնը նոր հաստատուած էր, «Հայաստան» բառը կը գործածուէր մեր գրքերուն և թերթերուն մէջ։ Չենք կարծեր որ Փափկանկատութիւն վիրաւորող ո և է բան ըլլար այդ բառին գործածութեան մէջ։ Փոխանակ այդպիսի անիմաստ մանրամասնութիւններով զբաղելու, Հայերը, ձեռք ձեռքի տուած Թուրք հայրենակիցներուն հետ, այս գեղեցիկ երկրին զարգացման պիտի աշխատին ամէն կերպով, առանց չափազանցութիւններ գործելու և ծայրայեղութեանց դիմելու։

“ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 1 —

ՐԱՖՖԻ

ԽԵՆԹԸ

ԱՐԿԱԾՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

> Խենթը մի քար գցեց ծովը, հարիւր խելօքներ հաւաքուեցան,
> չկարողացան դուրս հանել:
> Մինչեւ խելացին կը մտածէ, խենթը գետից անց կը կենայ:
> Խենթից — ուղիղ պատասխան:
> ԱԶԳ. ԱՌԱԾՆԵՐ

Ա.

Բայազէդը պաշարուած էր։

Թուրք, քիւրդ, բօշայ, չուլօ և աւելի քան քանի հազար խառնիճաղանճ բաշիբօզուկներ, խառն տաճկաց կանոնաւոր զօրքերի հետ շրջապատել էին կիսաւեր քաղաքը։ Նա ծխում էր կրակի մէջ, որպէս մի ընդարձակ խարոյկի տարածութիւն։ Քրիստոնեայ հայերի տները դատարկուել էին բնակիչներից։ Բարբարոսի սուրը և գերութիւնը սպառել էր նրանց։ Հայերից մի փոքրիկ մաս միայն ազատուել էր, կանխապէս փախչելով սահմանակից Մակու քաղաքի կողմերը, որ պարսից հողի վրայ է գտնվում։

Բայազէդի միջնաբերդը դեռ մնացել էր անառիկ։ Փոքրաթիւ ռուս զինուորներ, հայ և Թուրք կամաւոր միլիցիայի հետ, ամփոփուել էին այնտեղ, և օրհասական յուսահատութեամբ, սպասում էին մի սարսափելի վախճանի։ Բերդը չորս կողմից սեղմուած էր, կարծես, մի երկաթի օղակի մէջ, որը հետզհետէ նեղանալով, կամենում էր միանգամից խեղդել և մահացնել յուսաբեկ պաշարուածներին։ Յարաբերութիւնը դրսի հետ բոլորովին կտրուած էր։

Պաշարումը պատահեց 1877 թիւի յունիսի 6ին և տեւեց ամբողջ 23 օր։ Դա այն ժամանակն էր, երբ ռուսաց յաղթական սրի բախտը Հայաստանում յանկարծ փոխուեցաւ։ Տեղային մահմետականութիւնը, որ սկզբում այնքան յօժարութեամբ ընդունեց ռուսաց տիրապետութիւնը, կրկին ապստամբուեցաւ և միացաւ Սմայիլ փաշայի զօրքերի հետ։ Գեներալ Տէր-Ղուկասովը, Երեւանեան զօրաբաժնի հրամանատարը, այդ միջոցում գտնվում էր Զէյդեգանի և Դիալի-Բաբայի մէջ, և իր փոքրաթիւ գունդերով քաջութեամբ պատերազմում էր Մուխթար փաշայի հինգ անգամ աւելի ուժի դէմ։ Նա, երեւի, տեղեկութիւն չունէր, թէ ի՛նչ էր պատահել դժբախտ Բայազէդի հետ, որին թողել էր բերդապահ (կօմենդանտ) Ըշտօկվիչի պահպանութեան ներքոյ։

Գիշեր էր։

Կիսալուսնի եղջիւրը դեռ նոր չքացել էր հորիզոնից, թողնելով իր ետեւից մթին խաւար։ Կարծես, այդ խաւարը, այդ մութը աւելի ախորժ լինէր պաշարուածների համար։ Կարծես, լուսինը, տիեզերքի սիրելին, իր արծաթափայլ ճառագայթներով մատնում լինէր նրանց։ Բայց գիշերի մթութիւնը դարձեալ չկարողացաւ արգելք լինել բարբարոսների կատաղի յարձակմանը։ Բայազէդի միջնաբերդը, որպէս մի մայլ կէտ, անորոշ կերպով նկարուած էր բլուրների բարձրաւանդակի վրայ։ Եւ ամեն կողմից կրակը մաղվում էր այդ կէտի վրայ, և ամէն կողմից թնդանօթների ռումբերը ու հրացանների գնդակները կարկտի նման թափվում էին այնտեղ։ Բերդը մռնչում էր, որպէս մի վիթխարի գազան, որին ամեն կողմից հարուածում էին։ Նա դեռ եւս յամառութեամբ մաքառում էր օրհասի և մահուան դէմ։ Նա վճռել էր մեռնել, բայց փառքով մեռնել։ Մօտ 1000 ռուս զինուորներ, նոյն չափով հայ և թուրք կամաւորների հետ, կռվում էին Սմայիլ փաշայի քսան հազարի դէմ։ Բերդից խիստ սակաւ էին պատասխանում, որովհետեւ հրացանների պաշարը խնայում էին, որը սպառուելու մօտ էր։ Միայն երբեմն արձակում էին մի կամ երկու թնդանօթ, որի բերանը դարձնում էին դէպի այն կողմը, ուսկից յայտնվում էր թշնամու կրակը։

Նոյն գիշերը, բերդի խարխուլ շինուածքներից մէկի մէջ, որ մի ժամանակ ծառայում էր որպէս զինուորանոց, և ռուսների տիրելուց յետոյ, օսմանցիները թողել էին կիսաւեր և հնացել, — նոյն գիշերը այստեղ գետնի վրայ տարածուած էր մի բազմութիւն, որ սարսափելի տագնապի մէջ ներկայացնում էր կատաղութեան բոլոր զարհուրանքը։

— Մի կաթիլ ջո՛ւր . . . նուաղեցայ ծարաւից . . . լսվում էին զանազան դառն հառաչանքներ։

— Մի պատառ հա՛ց . . . մեռնում եմ սովից . . . աղաղակում էին զանազան խուլ ձայներ։

Այդ ողորմելիները մի ամբողջ շաբաթ համարեա ոչինչ չէին կերել, ոչինչ չէին խմել։ Պաշարումը այն աստիճան շուտափոյթ և անակնկալ կերպով կատարուեցաւ, որ բերդի մէջ բաւական պաշար վեր առնելու ժամանակ չը գտան։ Այժմ պաշարուածները ստիպուած էին պատերազմել երեք հզօր ոսոխների դէմ, ներսից՝ — սովի և ծարաւի դէմ, իսկ դրսից՝ — թշնամու կրակի դէմ։

Ամսի 8ից զինուորները դրկուեցան տաք կերակրից։ Բերդապահի ձին և արտիլերիայի ձիաները բոլորը մորթել և կերել էին։ Ձիաների գարին մնաց զինուորների համար, որը նոյնպէս սպառուեցաւ։ Վերջապէս ուտեստը այն աստիճան նուազեցաւ, որ իւրաքանչիւր զինուորին տալիս էին օրեկան $1/8$ ֆունտ կամ 4 լոտ պաքսիմատ և մի-մի գդալ ջուր։ Իսկ յունիսի տօթը այդ ժամանակ անտանելի էր։ Հիւանդանոցում հիւանդների վիճակը, ուտելու և խմելու կողմից, շատ չէր զանազանվում առողջներից։

Բերդի մէջ ջուր չը կար։ Բերդից դուրս, 300 քայլ հեռաւորութեան վրայ գտնվում էր մի աղբիւր, որը փակել էին Թուրքերը։ Ամէն գիշեր փորձում էին ցած իջնել բերդից ջուր բերելու համար, բայց 20-30 գնացողներից շատ անգամ մէկն էլ չէր վերադառնում։

— Հա՛ց . . . ջո՛ւր . . . կրկին լսելի եղան օրհասական հառաչանքները։

Ահա՛ կրկին և կրկին որոտաց թնդանօթի բոմբիւնը և խլացրեց թշուառականների ձայները . . .

Այդ այն բոպէներից մէկն էր, որ մարդը կորցնում է իր կարեկցութիւնը դէպի ընկերը, — կորցնում է, որովհետեւ ոչնչով օգնելու հնար չունի։ Այդ պատճառով, ոչ ոք ուշադրութիւն չէր դարձնում սովեալների վրայ, ոչ ոք հոգ չէր տանում ծարաւիներին։ Ամեն մարդ, ընդհանուր խռովութեան մէջ, սպասում էր մի վճռական բոպէի, երբ թշնամին հեղեղի նման ներս կը թափուէր, և սուրը ձեռքում կը հանդիպէին իրանց պատուաւոր վախճանին։

Միջնաբերդի ներսից, պատսպարուած վերնատարապի ետեւում, շուրջանակի շարուած էին պահապան զինուորներ, և հրացանների համար բացուած ծակերից դիտում էին թշնամու շարժումը։ Նրանք չէին համարձակվում գլուխները վեր բարձրացնել պարսպից։ Բերդի չորս կողմի բարձրաւանդակներից անխնայ նետում էին, և գնդակները սվսվալով սլանում էին աջ ու ձախ, զարկելով պահապանների երեսին մի անախորժ տաք օդ։

Այստեղից տեսնվում էր քաղաքը, որ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՆԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԿՐՕՆԱ-ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ
ՄՆԱՅՈՒՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ

Յայտարարում է, որ 1909 թ. ապրիլի 7ին պէտք է տեղի ունենայ Ղուկասեան Մրցանակաբաշխութիւնը:

Մրցութեանը մասնակցել ցանկացողները պէտք է իրանց աշխատութիւններն ուղարկեն մինչեւ առաջիկայ նոյեմբերի 1ը Թիֆլիսի առաջնորդարան՝ Մնայուն Յանձնաժողովի անունով:

Ղուկասեան մրցանակի նիւթը «պէտք է պատկանի հայ լեզուի, հայ գրականութեան կամ հայ պատմութեան ճիւղերուն, այն է՝ հայոց լեզուի և գրականութեան հետազօտութիւն, հին հայ մատենագիրների թարգմանութիւն լուսաբանութիւններով կամ բանասիրական քննադատութիւններով ճոխացրած, ազգային կամ եկեղեցական պատմութիւն, լուսաբանված հատուածներ, հայաբնակ գաւառների աշխարհագրական տեղագրութեան, ազգային գեղարուեստի հետազօտութիւն, հայ օրէնսդրութեան կամ կանոնագրութեան վերաբերեալ ատենախօսութիւններ»:

«Մրցանակի չեն կարող ներկայացվել՝ 1) օտար լեզուներից թարգմանութիւններ, 2) դասագրքեր, 3) մի անգամ արդէն ուէ ազգային հաստատութիւնից վարձատրված երկեր, 4) հին մատենագրութեանց պարզ տպագրութիւններ, 5) մրցման ժամանակից երկու տարի առաջ տպագրված գործեր»:

Ներկայացվող գործերը պէտք է հայերէն լինեն, ձեռագիր կամ տպված. տպագիրները հնգական, իսկ ձեռագիրները մէկ օրինակ:

Մրցանակի արժանացած աշխատութեան ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ՏՐՎՈՒՄ Է ՀԻՆԳՀԱԶԱՐ ՌՈՒԲԼԻ: Ուղարկված աշխատութիւնները յետ չեն տրվում:

Առաջնորդ Թեմի և Նախագահ Մնայուն Յանձնաժողովի՝ Գարեգին արքեպիսկոպոս
Անդամ Մնայուն Յանձնաժողովի և քարտուղար՝ Խաչիկ Յարութիւնեան

ՇԻՐՔԵԹԻ ԽԱՅՐԻԷ

Ազդ.— Շիրքէթի Խայրիէի վարչութիւնը նուազուրդի կը դնէ 250 ծրար առագաստի կտաւ, թիւ 10. վերջնական նուազուրդը տեղի պիտի ունենայ 1908 յուլիս 24ին (Հ. Տ.): Անոնք որ կ'ուզեն մասնակցիլ այս նուազուրդին, պէտք է որ Վարչական Խորհուրդին ներկայանան, երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը, ժամը 6էն 10 (Ը. Թ.), հարկ եղած երաշխաւորութեան գումարով կամ երաշխաւորով:

Տնօրէնութիւն
Կ. Պոլիս, 5/18 յուլիս 1908 10—9

⁂

Ազդ.— Շիրքէթի Խայրիէի վարչութիւնը նուազուրդի կը դնէ 15,000 քիլօ Էրէյլիի հանքածուխ՝ լաւագոյն տեսակէ: Վերջնական նուազուրդը տեղի պիտի ունենայ 1908 յուլիս 17ին (Հ. Տ.): Անոնք որ կ'ուզեն նուազուրդին մասնակցիլ, պարտին Վարչական Խորհուրդին ներկայանալ, երաշխաւորով մը կամ երաշխաւորութեան գումարով մը, հինգշաբթի և երկուշաբթի օրերը, ժամը 6էն մինչեւ 10 (Ը. Թ.): 10—9

Տնօրէնութիւն
3/16 յուլիս 1908

Khedivial Mail Line
(Քէտիվիալ Մէյլ Լայն)
Շոգենաւային Ընկերութ.
Նաւարկական ամենէն արագ երթեւեկը
Պոլսոյ եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ

Օսմանիէ շոգենաւը, նաւապետ Կաթիչի, կիրակի, 26 յուլիս 1908 (Ը. Ե.) կէսօրին Աղեքսանդրիայէն հոս կը ժամանէ իսկ երեքշաբթի 28 յուլիս 1908 (Ը. Ե.) կէսօրէ ետքը, ժամ 3ին պիտի մեկնի Աղեքսանդրիա, հանդիպելով Իզմիր և Պիրէա:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԻԾ

Ասուան շոգենաւը, նաւապետ Վաչաքսի, օգոստ. 1ին Կ. Պոլսէն ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Կելիպոլը, Տարտանէլ, Միթիլինի, Իզմիր, Սաքըզ, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Սուրիական Տրիպոլիս, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բորթ-Սայիտ և Աղեքսանդրիա:

Տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Ղալաթիա, քարափին վրայ, Մէյմէնէթի խան, իսկ մասնաճիւղը, Պոլիս, Վալիտէ Սուլթան խան:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԻՆԵՐԷ Ի ՎԵՐ
ՃԱՆՉՑՈՒԱԾ Է
Միլքմէյտ Պրէնտ

MILKMAID BRAND

Սուիս Միլք
ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ
ՍՆՈՒՆԴՆ Է
Ամեն անոնք որ գործածած են այս կաթը՝ կ'ընդունին որ
ՄԻԼՔՄԷՅՏ ՊՐԷՆՏ ՍՈՒԻՍ ՄԻԼՔԸ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ Է ՏՂՈՑ ՀԱՄԱՐ
ԿԵՆՍԱԿԱՆ՝ ԿԵՐԱԿՈՒՐԻ ՀԱՄԱՐ
ԵՒ ԱՄԵՆՈՒՆ ԱԼ ՕԳՏԱԿԱՐ
50—9

PHŒNIX ASSURANCE LD. Cº
"ՖԻՆԻՔՍ,,

ESTABLISHED 1782

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆՏՈՆ 1782ԻՆ
ԿԸ ԳՈՐԾԷ Ի ՊՈԼԻՍ 1869ԷՆ Ի ՎԵՐ
ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿ.
Դրամագլուխ եւ պահեստի դրամ
Անգլ. ոսկի 4,218,000

ՖԻՆԻՔՍ [illegible] հրդեհի դէմ Ապահովագրական Ընկերութիւն մըն է, ծանօթ իր պատուաւորութեամբ և վնասուց մէջ իր անմիջական վճարումներով:

ՖԻՆԻՔՍ կ'ապահովագրէ հրդեհի և կայծակի դէմ ամէն տեսակ անշարժ և շարժուն ստացուածք, յոյժ նպաստաւոր պայմաններով:

Ընկերութեան նշանաբանն եղած է
ՈՒՂՂԱՄՏՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ՎՆԱՍՈՒՑ

Ցարդ վճարուած է աւելի քան 27000000 անգլիական ոսկի:

Ընդհանուր գործակալ Պոլսոյ և գաւառաց
Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Վիքթորիա խան, Պանք Օթոմանի մօտ, Ղալաթիա:
Փոխ գործակալ ի Պոլիս
Ֆնտըգլեան խան ՃԻՎԱՆ ԹԻՔԻՃԵԱՆ

ՁՐՈՒՑԱՏՐԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ
ԳԷՈՐԳ Յ. ԿԻՒԼԵԱՆ

Սոյն քերականութեան մէջ հարթուած են անգլիերէն լեզուի բոլոր դժուարութիւնները: Հնչման կանոնները հիանալի են պարզուած: Ամէն կերպով յանձնարարելի դասագիրք մըն է բոլոր անոնց որ կ'ուզեն սորվիլ և ուղիղ սորվիլ անգլիերէն լեզուն:

Գին՝ 15 ղրշ., [illegible]՝ 17 ղրշ. (փոխարէն նամակադրոշմ ալ կ'ընդունուի):

Բրօֆ. Վ. Յ. Յակոբեան էֆ.ի Անգլ.-Հայերէն բառարանին երկրորդ տպագրութիւնը 50 ղրշ. (կամ 50 հատ 1 ղրշ.նոց նամակադրոշմ): 12—11

Դիմել՝ Յակոբ Մ. Սրապեան Գրատուն, Մարզուան

PURGEN

ԲԻՒՐԺԷՆ
ԻՏԷԱԼ ՆՈՐ ՄԱՔՐՈՂԱԿԱՆԸ

ԲԻՒՐԺԷՆ լաւագոյն, ամենէն հաճելի և ազդեցիկ մաքրողականն է: Իր սքանչելի բոյրով ընտիր շաքարեղէնի մը կը նմանի: Մեծ քանակութեամբ առնուած պարագային իսկ անվնաս է և խիթ չի պատճառեր: ԲԻՒՐԺԷՆ թէ՛ մեծերու և թէ փոքրերու կողմէ հաճոյքով կը գործածուի: Ապահով կերպով կը բուժէ պնդութիւնը, արիւներութիւնը, արեան համախառնումը, գիրութիւնը, եւայլն եւայլն:

Պահանջել իսկական տուփը:

Կը ծախուի գլխաւոր դեղավաճառատանց և դեղարաններու մէջ:

Միակ ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար
ԺԱՔ ԻՆՍԷԼԳԷՐԿ
Պոլիս, Քիւչիւք Ալթըն էֆ. խան, Թիւ 6 50—37

ԲՆԱԿԱՆ ԼՈՒԾՈՂԱԿԱՆ
ՎԻԼԼԱՔԱՊՐԱ

VILLACABRAS
EAU MINÉRALE PURGATIVE NATURELLE
LYON

Ծանօթ լուծողականներուն մէջ ամէնէն ազդուն է: Դառնահամ չէ, առանց խիթ պատճառելու իր ներգործութիւնը կ'ընէ՝ շատ փոքր ծաւալի մը տակ:

ԼՈՒԾՈՂԱԿԱՆ ՉԱՓ՝ մէկ գաւաթ (կամ սրուակին կէսը)
ԹՈՒԼԱՑՈՒՑԻՉ ՉԱՓ՝ կէս գաւաթ

Կը բաւէ ամէն առտու լիքէօրի գաւաթ մը խմել այս լուծողականէն, պնդութեան առաջքը առնելու համար:

ԱՄԷՆ դեղավաճառի եւ դեղագործի քով կը գտնուի այս դեղը:

ՍՐՈՒԱԿԻՆ ՁԵՒԸ
50-38

ՌՈՍԻԱ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ
Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Բեդերսպուրկ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, ճամբորդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու շոգենաւի մէջ, ապրանքներու փոխադրութեան ու ցուցափեղկի ապակիներու խորտակուելուն դէմ:

Ընկերութեան դրամագլուխը, ամբողջապէս վճարուած	10,666,666 ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	162,600,000 »
Ապահովագրեալներուն վճարուած գումար	460,946,000 »
1906 տարուան մէջ գանձուած ապահովագին ու տոկոս	75,130,000 »

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել
Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ազարեան խան, Վոյվոտա Ղալաթիա:
Պոլսոյ գործակալութեան, Ծիլիզզատէ խան, Աչըր էֆէնտի ճատտէսի, Թիւ 26:
Տնօրէն, Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին՝ Ա. ՀԻՐՄԻՒՁ 11 50—32

Ե. ՔԱԼԻՂՐՈՒՍԻ ԵՒ ԸՆԿ.
342, Բերա, Մեծ Փողոց, 342
ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ
ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՎԱՃԱՌՈՒՄ ՄԸ ՍԱՐՔԱԾ Է
ԻՐ ԲՈԼՈՐ ՃԻՒՂԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
ՍԿՍԵԱԼ 1908 ՅՈՒՆԻՍ 9/22 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ
ԽԻՍՏ ԶԵՂՉՈՒԱԾ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
Ժանեակներու և պատրաստ շրջազգեստներու ճիւղերուն վերակազմութեան պատճառով այդ կարգի ապրանքները բացառապէս աժան գնով կը ծախուին: 10—10

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Ալպանօ	1069	Տրաօ	4811	Հիտալկօ	1531	Մարսէլլօ	3709	Սաֆֆօ	1119
Ալէքթ	3607	Ֆալքոնօ	938	Հինտոստան	3720	Մէքսիքօ	3557	Սպերօ	1735
Անճէլօ	1541	Ֆաուրօ	2338	Հորաթիօ	1800	Միլօ	1057	Սիլվիօ	119
Արիոսթօ	2377	Ֆրանկօ	1713	Հումպէր	595	Մոնտէվիտէլլօ		Ույէրօ	1208
Կասսանօ	1822	Ֆիւմանօ	504	Իակօ	2354	Մուրիլլօ	3419	Թասսօ	1323
[illegible]	1384	Իտահօ	3464	Իռակօ	5540	Նէկօ	1938	Թ. Ուիլսըն	1546
Պըֆֆալօ	4431	Էլտորատօ	1520	Ժիւնօ	1080	Օսլօ	4100	Թոսկօ	3327
Պէյրօ	1371	Էրաթօ	1841	Կիլօ	1058	Ոնթարիօ	4036	Թոլէտօ	1470
[illegible]	1857	Ֆիտօ	954	Կոլոմպօ	3307	Օրլանտօ	1585	Ուրպինօ	242
Պորէօ	1244	Ֆլամինկօ	1828	Լաքօ	1700	Փալէրմօ	1637	Վասկօ	1914
Դոգօ	1394	Ֆլամինիա	349	Լէօ	1058	Փոլօ	510	Վոլօ	1239
Չիքակօ	2729	Ֆրանկֆորտ	4582	Լէսպոս	2272	Ռիալթօ	3329	Վ. Ուիլսըն	239
Կամէօ	1831	Գալիլէօ	3060	Լիվոռնօ	1643	Րոմանօ	1553	Եէրա	1350
[illegible]	4235	Կիթանօ	1143	Լորէնցօ	3191	Րոլլօ	1613	Զէրօ	1200
[illegible]	2905	Կոտօ	1011	Մալմօ	724	Րոմէօ	1789	Թարօ	
[illegible]	925	Գուիտօ	626	Մարէնկօ	1378	Րուբէնս	136	[illegible]	

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս հասած են.
Լորէնցօ շոգենաւը, նաւապետ Կրէյտոն:
Թոֆիօ շոգենաւը, նաւապետ Ֆարն:
Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս կը սպասուին.
Ալէֆրօ շոգենաւը, նաւապետ Հիլ, օգոստոս 3ին:
Միֆասօ շոգենաւը, նաւապետ Թորր, օգոստ. 17ին:
Դիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՐԻՔՁՈՆ
Թիւ 22-24, Քիւչիւք Միլլեթ խան, Ղալաթիա 10 50—9

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
1892 Օգոս. 2/14 եւ 1320 Սեֆեր 20 թուակիր Ֆերմանով

Դիմել Ընկերութեան Կեդր. գրասենեակ, Ղալաթիա, Նապլը խան, Հէզարէն փողոց, Թիւ 14, [illegible] վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ գործակալներուն

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Պոլիս, Մ. Ի. Սաաթճ., Շէյխ Իւլ Իսլամ խան, Պանճէ Գափու Թիւ 10:
Պոլիս, Ագոպ պէյ եւ Ընկ., Վէզնէճիլէր փողոց:
Պոլիս, Գ. Ս. Այվէզեան, Խան-Էօնիւ, Պանճէ Գափու, Իգմիր փողոց:
Գատըգիւղ, Ալեքսանդր Անաստասիատէս, [illegible] հրապարակ:
Գատըգիւղ, Մ. Ա. Անգրիա, Մոտա Հասանճըքը:
Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի:
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի, Մեծ Փողոց
Շիշլի, Մ. Է. Ռոտի, Պէօյիւքտէրէ Ճատտ., Թիւ 137:
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրքանց, Թիւ 12, Թիւնէլ խան:
Մեծ Եդէր, Ռէսուլ Էֆ.:
Մուտանիա, Մ. Ա. Անկէլիտէս, կայարանի հրապարակ:
Սան Սթէֆանօ, Բէյլէրեան Էֆ.:

17 Գործակալութիւնք Օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ:

ՍԻՆԿԷՐ
ԿԱՐՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ ՀԱՑԹԱՑԹԻՉ
THE SINGER MANUFACTURING Cie.

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անոր պարզապէս շինուած ըլլալով, իրենց առաւելութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ ուզած են գործածել: Սինկէր Ընկերութիւնը ցարդ 490է աւելի պատուոյ վկայական և շքանշան ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն:

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ:

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուներուն մէջ:

Բերա) 1. Մեծ փողոց, Պօն Մարշէի դիմաց Թիւ 343 և 345 կրկին:
) 2. » » Ղալաթա Սէրայի դիմաց:
Ղալաթա) 1. Սինկէր խան Թիւնէլի ետեւ:
) 2. Թրամվայի կայարանին դիմաց:
Պոլիս) 1 [illegible] Թիւ 2:
) 2. [illegible], Թրամվայի կայարանին դիմաց Թիւ 13:
Սկիւտար) Չարշը Պոյու, Թիւ 120:

Դասեր և տեղեկութիւններ հրը: Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, Թիւ 343 և 343 կրկին, Սարգիս պէյ Տիւզ Օղլուի տանը: 16 50—38

ԲԼԱՔՆԵՐԸ ԵՒ ԹՈՒՂԹԵՐԸ ԺՈՒԿԼԱՅԻ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԵՆ

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

Ազդ.— 1904ի օսմ. 4% փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ յառաջիկայ յուլիս 1/14էն սկսեալ, պայմանաժամը այդ թուականին [illegible] թիւ 4 կտրոնին վճարումը պիտի կատարուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ կեդրոններուն կողմէ, ամէն օր, կէսօրէն առաջ ժամը 10էն մինչեւ 2½ միջօրէէն յետոյ, բաց ի կիրակի օրերէ, իսկ շաբաթ օրերը՝ ժամը 10էն մինչեւ կէս օր: Թուակիր պորտօներու ընկերացած կտրոններուն փոխարէն, պարտաթուղթի տէրերուն պիտի յանձնուի ընկալագիր մը, որ իր շրջաբերութեան թուականէն 10 օր յետոյ վճարուելու համար պէտք է ներկայացուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Սնտուկը, Ղալաթիա:

⁂

Ազդ.— Մաքսային 4% օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ յառաջիկայ յուլիս 1/14էն սկսեալ, պայմանաժամը այդ թուականին [illegible] թիւ 11 կտրոնին վճարումը պիտի կատարուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ կեդրոններուն կողմէ, ամէն օր, կէս օրէն առաջ ժամը 10էն մինչեւ 2½ կէս օրէն յետոյ, բաց ի կիրակի օրերէ, իսկ շաբաթ օրերը ժամը 10էն մինչեւ կէս օր: Թուակիր պորտօներու ընկերացած կտրոններու փոխարէն պարտաթուղթի տէրերուն պիտի յանձնուի ընկալագիր մը, որ իր շրջաբերութեան թուականէն 10 օր յետոյ վճարման համար պէտք է ներկայացուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Սնտուկը, Ղալաթիա:

⁂

Ազդ.—1896ի 5% օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ յառաջիկայ յուլիս 1/14էն սկսեալ, պայմանաժամը նոյն թուականին [illegible] թիւ 24 կտրոնին, ինչպէս 3/16 յունիսի վիճակահանութեան մէջ պարգեւ շահած պարտաթուղթերուն ամորթիները պիտի վճարուին Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ կեդրոններուն կողմէ, ամէն օր, կէս օրէ առաջ ժամը 10էն մինչեւ ժամը 2½ կէս օրէ յետոյ, բաց ի կիրակի օրերէ, իսկ շաբաթ օրերը 10էն մինչեւ կէս օր: Թուակիր պորտօներու ընկերացած կտրոններուն և ամորթի պարտաթուղթերուն փոխարէն, պարտաթուղթի տէրերուն պիտի յանձնուի ընկալագիր մը, որ իր շրջաբերութեան թուականէն 10 օր յետոյ վճարման համար պէտք է ներկայացուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Սնտուկը, Ղալաթիա:

⁂

Ազդ.— 1901-1905 օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ յառաջիկայ յուլիս 1/14էն սկսեալ, պայմանաժամը նոյն թուականին [illegible] թիւ 6 կտրոնին վճարումը պիտի կատարուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ կեդրոններուն կողմէ, ամէն օր, կէս օրէն առաջ ժամը 10էն մինչեւ 2½ կէս օրէն յետոյ, բաց ի կիրակի օրերէ, իսկ շաբաթ օրերը 10էն մինչեւ կէս օր: Թուակիր պորտօներու ընկերացած կտրոններու փոխարէն ընկալագիր մը պիտի յանձնուի, որ իր շրջաբերութեան թուականէն 10 օր յետոյ վճարման համար պէտք է ներկայացուի Օսմ. Կայս. Պանքային Սնտուկը, Ղալաթիա:

Կ. Պոլիս 30 յունիս 1908 13—13

ՕԹԷԼ ՇԱՀԱՊ
ԳՆԱԼԸԻ ՄԷՋ

Սոյն օթէլը, տարիներէ ի վեր հաստատուած, լաւ համբաւ մը կը վայելէ Գնալըի օթէլներուն մէջ: Օդասուն դիրքի մը վրայ կառուցուած, Օթէլ Շահապ ամէն հանգստաւէտութիւն կ'ընծայէ գիւղագնացներուն, որոնք այդ օթէլին մէջ կրնան գտնել մաքուր սպասարկութիւն, ճոխ և ընտիր կերակուրներ, օդաւէտ ու ընդարձակ սենեակներ: Գնալը կղզի օդափոխութեան գացողները կրնան վստահօրէն դիմել Օթէլ Շահապ, որուն տէրը ամէն ջանք կ'ընէ՝ իր յաճախորդները գոհ ձգելու համար: Գիները չափաւոր են: 10—5

ներկայացնում էր մի սոսկալի տեսարան: Նա լուսաւորուած էր, կարծես, մի մեծ տօնախմբութեան համար: Լուսաւորուած էին և քաղաքի շրջակայ բարձրութիւնները: Կատարվում էր մարդկային անգթութեան եղեռնական տօնը: Դա գազանների մի տօն էր, որ հանդիսացնում էին բարբարոսները: Տարտարոսը, միայն տարտարոսը, իր կրակի բոցերով, իր չար ոգիներով և իր բոլոր զարհուրանքով կարող էր պարծենալ մի այսպիսի անգթութեան առջեւ: Այրվում էին հայերի տները: Իւրաքանչիւր տան լուսամուտներից և դռներից հոսում էին, կարծես, հրեղէն գետեր, և խառն ծխային թանձրութեան հետ, բարձրանում էին օդի մէջ, սփռելով դէպի ամեն կողմ կայծերի յորդ և առատ հեղեղ: Հրդեհը հետզհետէ ստուարանում էր, ճարակելով հայերի ամբողջ թաղը: Այժմ տների կտուրներից դուրս էին ցայտում հրեղէն լեզուներ: Վառուած գերանները խորտակվում էին, և ամբողջ կտուրը դղրդալով, գոռգոռալով, փուլ էր գալիս, և հրակէզ վերմակով ծածկում էր բնակիչներին, որոնք ամեն կողմից կրակով փակուած լինելով, դուրս գալու հնար չունէին: Թշուառ զոհերի աղաղակների և հառաչանքների ձայները խառնվում էին բոցերի որոտմունքի հետ, որոնք վիթխարի վիշապների նման գալարվում էին և պտտվում էին օդի մէջ, տարածելով դէպի ամեն կողմ մի սարսափելի լուսաւորութիւն: Այդ լուսաւորութեան մէջ, որպէս մի հսկայ պանօրամայի մէջ, մինը միւսի ետեւից հանդիսանում էին աւելի և աւելի զարհուրելի պատկերներ: Մուսուլմանները կոտորում էին հայերին... կոտորում էին կրակից դուրս փախչողներին, չը խնայելով ոչ սեռի և ոչ հասակի... Մանկահասակ աղջիկներին, ծամերից բռնած քարշ էին տալիս տներից... Ամեն կողմից լսելի էին լինում ցաւալի աղաղակներ... Բայց թշուառների լացը և արտասուքը չէր կարողանում մեղմել գազանների սիրտը...

Այս բարբարոսութիւնների մէջ մասնակցում էին ոչ միայն քրդերը, այլ և տաճկաց կանոնաւոր զօրքը, և որ աւելի սարսափելին է՝—քրդերի կանայքը... Այդ վերջինները, կատաղի ֆուրիաների նման, մոռացած կնոջ գութը և սէրը, խլում էին երեխաներին մօր գրկից և ձգում էին կրակի մէջ... մի փոքրիկ ընդդիմադրութիւն անգամ պատժվում էր սրով...

Մի քանի հայ կամաւոր զինուորներ, բլրից նայելով այդ դժոխային տեսարանին, լաց էին լինում... Կոտորածը շարունակվում էր ամբողջ երեք օր և երեք գիշեր:

— Ախ, ինչպէս մորթում են... ասում էին նրանք հառաչելով:

Դրանից մօտ կանգնած էր մի ուրիշ հայ երիտասարդ, որ նոյնպէս նայում էր քաղաքում կատարուող բարբարոսութիւնների վրայ: Նրա աչքերում արտասուք չէր երեւում: Ցնորութեան մի նշոյլ անգամ չէր կարելի տեսնել նրա զայրացած դէմքի վրայ: Նրա սիրտը նոյն բոպէում լցուած էր մի դառն ատելութեամբ՝ ոչ դէպի այն գազանները, որ այրում էին, որ թալանում էին, այլ դէպի այն վախկոտները, որ ոչխարի նման թոյլ էին տալիս իրանց մորթել:

— Նայեցէ՛ք, նայեցէ՛ք, ասաց նա,— այդքան բազմութեան մէջ մի մարդ էլ չէք տեսնի, որ ձեռք բարձրացնէր իր սպանողի վրայ... Էլ դրանից աւելի ի՞նչ կարող է լինել, որ շարժէր մարդու կատաղութիւնը, որ բորբոքէր մարդու վրէժխնդրութիւնը:—Տունը աչքի առջեւ այրում են, զաւակները կրակի մէջ խորովում են, կինը, աղջիկը քաշում տանում են... Տղամարդը տեսնում է այդ բոլորը և ինքը ամենայն խոնարհութեամբ պարանոցը դէմ է անում թշնամու սրին... Տօ, անիծեալ, դու էլ մարդ ես, դու էլ սպանիր, յետոյ մեռիր...

—Վարդան, դու միշտ այսպէս անգութ ես... նկատեց նրան ընկերներից մէկը:

Վարդանը ոչինչ չը պատասխանեց և հեռացաւ: Կարծես, նրան խիստ ծանր էր նայել այն տեսարանին, որի մէջ տեսնում էր հայի ամօթալի պատկերը... «Այդ ազգը պատուով մեռնել չը գիտէ»... Մտածում էր նա:

Դրանից փոքր ինչ հեռու, բլրի մի խուլ անկիւնում, մի ուրիշ խումբ հայ կամաւորների մէջ, անց էր կենում հետեւեալ խօսակցութիւնը.

— Եթէ Պետրոսն էլ յետ չը դառնայ, այս գիշեր հինգ հոգի կը կորցնենք...

— Շատ ուշացաւ, երեւի, խեղճ տղան:

— Չէ՛, տեսնում էք, այդ նրա սիգնալն է,—լսում է՞ք ձիու կռնչիւնը...

— Նա է, իջեցնենք թոկի սանդուղքը:

Սանդուղքը ցած թողեցին և քանի բոպէից յետոյ բլրի [illegible] վրայ յայտնուեցաւ մի երիտասարդ, բեռնաւորուած մի ահագին տիկ ջրով: Ընկերները օգնեցին ջրկրին և նա վեր ելաւ բլրի մէջ: Բոլորը գրկեցին և նրա երեսը ափսեցին համբոյրներով: Մէկը զարհուրելով յետ քաշուեց և ասաց.

— Այդ ինչո՞ւ է երեսդ թաց, Պետրոս:

Այդ միջոցին հրդեհի բոցերը աւելի բարձրանալով, լուսաւորեցին Պետրոսի ներկուած դէմքը:

— Արիւն է հոսում... Գոչեցին բոլորը:

— Վնաս չունի... Պատասխանեց Պետրոս ծիծաղելով,—քանի օր էր, որ երեսս չէի լուացել. այս գիշեր մի լաւ լուացուեցայ...

Պետրոսը կարճ կերպով պատմեց, թէ հասնելով ջրի աղբիւրի մօտ, գտաւ այնտեղ մի քանի քուրդ պահապաններ, որոնք հսկում էին, չլինի թէ պաշարուածները, բլրից իջնելով, ջուր տանեն: Նրանք յարձակուեցան իր վրայ, և մինչեւ կարողացաւ բոլորի «ձայնը կտրել», ինք գլխից վէրք ստացաւ:

— Ինչ եղան Յովնէսը, Թամոսը, Աղամը, Ներսոն, հարցրին նրանից:

— Գո՞ղը տանէ նրանց, պատասխանեց Պետրոսը իր սովորական հեգնական եղանակով:— Կարծես, այդ անիծեալները մէկ մէկու խօսք էին տուել, որ հէնց այս գիշեր չորսն էլ տանէին իրանց հանգուցեալ պապերի մօտ: Մէկ պարսպի ներքեւ ընկած էր, երեւի, հէնց ցած իջնելու միջոցին գնդակ էր կերել... Միւսը կէս ճանապարհի վրայ թաւալվում էր. խեղճը դեռ չէր հանգստացել... Մէկը աղբիւրի մօտ գերանի նման անշարժ պառկած էր... բայց խեղճ Թամոսը նրանցից մի փոքր հեռու, կողքի վէրքը բռնած, անիծում էր քրդերին... իսկ ես նրանց ջիգրը առեցի...

Այս չորս հայ երիտասարդները, որոնց մասին խօսում էր Պետրոս, մինը միւսի ետեւից ուղարկուած էին ջուր բերելու, բայց և ոչ մէկը չը վերադարձաւ: Այսպիսի դէպքեր այնքան յաճախ էին՝ կրկնվում, որ մահը, սպանութիւնը դարձել էր նրանց համար մի սովորական բան: Այս պատճառով Պետրոսի պատմութիւնը մի առանձին տպաւորութիւն չը գործեց ընկերների վրայ: Նրանք մինչեւ անգամ չէին մտածում շուտով փաթաթել Պետրոսի գլխի վէրքը, որից արիւնը անդադար հոսում էր: Ինքը Պետրոսն էլ չէր մտածում այդ մասին:

— Սատանան տանէ այդ քրդերին, շարունակեց նա,— կարծես, այդ անիծուածների աչքերը գայլի նման մթնումն էլ տեսնելիս լինեն: Որ կողմից որ մի շշնջոց են լսում, իսկոյն գնդակը հասցնում են. տեսար, զոհը դողդողայ և գլորեցաւ գետին...

Այսպէս խօսում էին խաւարի մէջ, յետոյ մտադրեցին փաթաթել Պետրոսի գլխի վէրքը, և ապա վեր առնելով ջրի տիկը, որ պարունակում էր մէջ հազարաւոր անձինքների կեանքը, նրանք սկսեցին դիմել դէպի բլրի խորքը:

— Տղերք, ասաց նրանցից մէկը,— Թուրքերին մի կաթիլ անգամ պէտք չէ տալ. հանաք բան չէ, այս գիշեր մենք չորս հոգի կորցրինք այս մի տիկ ջրի համար, բայց նրանցից ոչ մէկը չուզեց բլրից դուրս գալ:

(Շարունակելի)

տարաբերենք թէ՝ Անտոնեանի խնդրութիւնը երևան բերող կարգ մը խիստ կարևոր յայտնութիւններ ունինք, զորս խղճալով իր անձին կը վերապահենք։ Ինք պատճառ կ'ըլլայ որ՝ ճշմարտութիւնը և եղելութիւնը իրենց իսկական գոյներով պարզենք։ Անտոնեան վախնալով իր ըրածէն, տարբեր կերպով կը ներկայացնէ մեր ակնարկած յայտնութիւնը։ Թէ ի՛նչ է ան։ Անտոնեան օր մը խորհրդաւոր ձևերով մեզ կը գրէր, խնդրելով որ զինքը Ներքին Գործոց նախարարին ներկայացնենք, շատ կարևոր և ստիպողական ծանուցում մը յայտնելու համար, զոր երբեք չէր ուզեր ինծի յայտնել։ Որովհետև ես ան պահուն Արևմտեանգաւ եղբօրս կ'երթայի, յայտնեցի թէ չէի կրնար զինքը ներկայացնել։ Դարձեալ պնդեց իր առաջարկին վրայ, խիստ ստիպողական և կարևոր գոյներ տալով անոր։ Այն ատեն գացինք և Ներքին Գործոց նախարարին կողմէ յայտնեցաւ թէ՝ եթէ բանկիր մը ունի, Բարձրագոյն Դուռը թող դիմէ, յաջորդ օրը։ Ասոր վրայ պնդեց թէ՝ չէր կրնար Բ. Դուռը երթալ ցորեկ ատեն և ստիպեց նոյն իրիկունը անպատճառ տեսնել։ Ըսի թէ քանի որ խնդիրը այդչափ կարևոր ու անյետաձգելի է, ինքն պանելն ըսէ և ան թող հաղորդէ նախարարին։ Այդպէս ալ ըրաւ. անոր հետ առանձին տեսակցեցաւ։ Կնքապահը ինծի յայտնեց առանձնակի թէ՝ այդ մարդը (Արամ Անտոնեան) սալ՝մա սափան խօսքեր կ'ընէ և կարգ մը Հայերու անուններ կուտայ, որոնց ձերբակալուելը օգտակար կը նկատէ։ Կնքապահը խիղճը կ'ունենայ՝ յայտարարելու թէ, ո՛չ փաշան և ոչ ալ ինք չէին ուզեր այդ կարգի գործի մը խառնուիլ. հետևաբար ժխտողական պատասխան կուտայ, ըսելով թէ՝ կրնայ սահմանադրութեան նախարարութեան դիմել։ Կնքապահը ողջ է և կրնայ վկայել այս յայտնութեան։ Արդ, կը հարցնենք ինքզինքը այնչափ պարկեշտ ձևացնող մատնիչ և լրտես Արամ Անտոնեանին.

1. Եթէ, իր ըսածին պէս, խնդիրը գիրքի մը վրայ ըլլար, ի՛նչ պէտք կար, գիշերով և անպատճառ այդ օր ստիպողական կերպով դիմում ընել Ներքին գործոց նախարարին։ Եւ ի՛նչ տեսակ կարևոր գործ կրնար ըլլալ այդ՝ որ չէր կրնար յաջորդ օրուան յետաձգուիլ։ Կ'արժէ՞ր մինչև Գուրու-Չէշմէ երթալ՝ գիրքի մը համար աղերսագիր տալու։

2. Եթէ իսկապէս խնդիրը գիրքի մը շուրջը ըլլար, ի՛նչպէս կնքապահը զարմանքով և խղճահարութեամբ՝ Անտոնեանին կարգ մը Հայերու անունը տալուն վրայ պիտի խօսէր, այն Հայերուն՝ որոնք նոյն շրջանին՝ քիչ ետքը ձերբակալուեցան։ Գիրքի մը խնդիրին մէջ այս տեսակ բաներ կը պահուի՞ն։ Այս բոլոր յայտնութիւններէն յստակօրէն կ'երևայ թէ՝ իր լրտեսութիւնը և մատնչութիւնը ծածկելու համար՝ ստայօդ խեղաթիւրումներ կ'ընէ և բոլորովին տարբեր գոյներ կուտայ իր մատնիչի դերակատարութեան։

Իր ըսածներուն և գրածներուն մէջ իմ կողմէ ուրիշի մը հասած որ և է ամենափոքր վնասի կամ զրկանքի ինչ նշանաձև տարբեր ցոյց կամ իրողութիւն մէջտեղ կը դնէ։ Ինչու։ Այլ անամօթ լրբութեամբ և զզուելի չարաչահութեամբ, կը սուտէ, կը խեղաթիւրէ, ինքզինքը արդարացնելու համար։

Այս բոլորը չեն բաւեր, նաև Արամ Անտոնեանի յանդգնութիւնը կ'ունենայ ուրանալու հազար փաստերով ապացուցուած իր ներքին խորհրդաւոր յարաբերութիւնները Կէօչէօղլուի հետ։ Իրեն նման կարգ մը խմբագիրներ՝ զայն նեցուկ բռնած էին՝ ամէն կերպ պաշտպանութեան համար, փոխան իրենց կասկածելի ծառայութեանց։ Մենք ալ Կէօչէօղլու Անտոնի վրայ նետուած պօմպար խնդիրին առթիւ, եղբօրս և Արեւելքի խմբագրական մարմնին հետ գացինք հարցաքննուելու Բերայի Կառավարչատունը, ամբաստանուած ըլլալով թէ՝ մենք մեղսակցութիւն ունինք այդ գործին մէջ։ Լրտես մը միշտ ամէն կասկածէ վերծ կ'ըլլայ. եթէ մենք լրտես ըլլայինք, ի՞նչպէս այդ տեսակ ամբաստանութեան մը տակ կ'իյնայինք։

Արամ Անտոնեան իր բերանով կը յայտարարէ թէ 14 տարի չարաչուկ յարաբերութեան մէջ գտնուած է «բոլոր յեղափոխական կուսակցութեանց անդամներուն» հետ։ Կը հարցնենք իրեն թէ՝ մինչ ամէն կարգի մարդիկ անպատճառ խնդիրով մը կը ձերբակալուէին, և այդ պատահարներէն մինչև անգամ վերծ չէինք մնար մենք՝ որ խաֆիյէ կ'ամբաստանուինք Արամ Անտոնեանի կողմէ, ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ ի՛նք՝ Արամ Անտոնեան վերծ կը մնայ գէթ անգամ մը ձերբակալուելու վտանգէն։ Սակայն չ'ապացուցանէ՞ր թէ ինք լրտեսական պաշտպանութիւն մը վայելած է միշտ, երբեք ձեռքը չիյնալով Ոստիկանութեան, մինչդեռ մենք իսկ ենթակայ կ'ըլլայինք այդ բանին։

Գալով «Մանզումէ»ի չնորհալի արտօնատէրին մատնչութեան և լրտեսութեան խնդրին, տակաւին համարձակութիւնը մեզմէ պէտք չունի լսելու։ Շատ ճիշդ յայտարարութիւն մը կ'ընեն, երբ կ'ըսեն թէ՝ «ամէն մարդ կը ճանչնայ Մանզումէի արտօնատէրը»։ Այո՛, կը ճանչնա՛յ, և որչա՜փ աղէկ կը ճանչնայ։ Ան չէ՞ր որ քանի՛ քանի՛ անգամ Սուրհանդակի մէջ փոշոտ բան մը ժուռնալ ընելով գաղթեցնել տալու գալն, ամէն կերպերով հալածեց, անոր ուշադրութեան ապաստաներ, մինչև որ մահուանը պատճառ եղաւ 30 տարի մամուլին ծառայող ալեծառանօրի մը՝ Տիգրան Էֆ. Չէվլէքեանի, որուն ընտանիքը, ինչպէս նաև ամբողջ հասարակութիւնը՝ կրնան վկայել այս չարաչար պատճառութիւններուն և զալիր մեղքերուն։ Այսօր կրնայ մէկը հարցնել Յովհաննէս Գէրէանի նկարագրին և բարքերուն մասին և տուած պատասխանը շատ երևս ճերմկցնող չպիտի ըլլայ։

Իմ խիղճս հանգիստ է և կարգ մը ապիկարներու խեղաթիւրումները՝ չեն կրնար երբեք մրոտել անաղարտ ճակատ մը։

Տէրութեան պաշտօնեայ ըլլալը՝ լրտես ըլլալ չնշանակեր։ Եւ մեր գիրքի յաջողութիւնը մենք ձեռք բերած չենք զզուելի լրտեսութիւններով։ Գիտցողը գիտէ, եթէ ուրիշներ կայր են։

Յաւելեալ կը տեսնենք որ՝ իրենց ավելորդ(?) համբաւով և դեռ չմոռցուած ապաշխարութիւններով ծանօթ մարդիկ՝ իրենց աչքին մէջի գերանները չտեսնելով ուրիշին աչքին մէջ շիւղ փնտռել կ'ելլեն։

ՍԻՍԱԿ ՖԷՐԻՏ

ԹԷ ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ
ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ
ԶԻԵԱ ՓԱՇԱ

Ստորև կը հրատարակենք ելմտական նախարար Զիեա փաշայի Վեհ. Կայսեր մատուցած նամակը, որուն մէկ պատճէնն ալ Մեծ-Եպարքոսին ուղղուած է. «Ն. Կ. Վեհափառութեան կողմէ նուաստիս հանդէպ ցոյց տրուած բարիքներուն համար վերջին ծայր երախտապարտ ըլլալով, այս բարիքներուն հակէն չափ մէկ մասը նոյն իսկ փոխարինելու անկարող եմ, ինչպէս ցարդ չնորհապարտական և հաւատարմական զգացումներս կատարեալ անկեղծութեամբ պահեցի, այսուհետև ալ մինչև ցմահ պիտի պահեմ զայն՝ միևնոյն ջերմ ու անկեղծ սիրով։ Միայն թէ Ն. Կ. Վեհափառութեան բոլոր Օսմանցիներուն և Իսլամներուն հանդէպ տածած հայրական գթոյն ու սիրոյն ուղղակի արդիւնքը եղող Սահմանադրութեան ներկայ կիրառման ձևերն ու պայմանները՝ Ն. Կայսերական չնորհին հետ անհամապատասխան ըլլալով, հաւատարմական պարտականութիւն մը կը համարեմ, այս մասին մէկ քանի բացատրութիւններ մատուցանելու յանդգնիլ։

«Այսպէս, Սահմանադրութեան հիմնական պայմաններէն մին՝ Նախարարութեան ժողովուրդին վստահութիւնը վայելելու պէտքը ըլլալով, թէև Երեսփոխանական ժողովը դեռ գումարուած չըլլալուն այս վստահութիւնը կարելի չէ ձեռք ձգել, սակայն մինչև Սահմանադրութեան կիրառման համար հարկ եղած գործողութիւնները ընդ փոյթ կատարելով, կարելի է ատենձան մը ընդհանուր ապահովութիւն տալ, Նախարարաց Ժողովը փոփոխուած գործունէութիւնը ցոյց չի տար իր ընթացքին և աղմատութեանց մէջ։ Աւելի չվստահ, յեղեալ Ժողովը—ես ալ մէջը ըլլալով միասին — երկրին ներկայ ստիպողական պէտքերը գոհացնելու կարողութիւնը չունենալուն, թէ՛ Ն. Կ. Վեհափառութեան և թէ Օսմանեան Ազգին հանդէպ ունեցած հաւատարմական զգացմանցս բերմամբ՝ կը խնդրեմ որ գիս հրաժարեալ նկատէք ելմտական նախարարութենէ։

ԶԻԵԱ.

ՕՍՄ. ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ
ԵՒ ԿԷՍ ՊԱՇՏՕՆ. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Պերլինի մէջ հրատարակուող կէս պաշտօնական Նորտ Տեօյչէ Ալլկեմայնէ Ցայթունկ հետևեալ զեկոյցը կը հրատարակէ,

«Բոլոր Օսմանցի ժողովուրդին ուժերուն և չարժումներուն վստահող նոր Կառավարութիւնն կը սպասէ որ՝ Օսմ. Պետութեան ամբողջութիւնը ո և է վտանգէ վերծ պահող կորովալի ընթացքի մը հետևի։ Վերջին պայքարին մէջ յաղթական հանդիսացող հայրենասէրները, երբեք չպիտի զիջանին որ ափ մը իսկ հող դրաւուի իրենց երկրէն։ Մակեդոնիոյ մէջ ի վնաս Թուրք տարրին եղած կարգադրութիւնները, բոլոր Օսմանցիներուն սրտին մէջ հայրենասիրական զօրաւոր հոսանք մը յառաջ բերին, և տարակոյս չկայ թէ ներկայ կացութեան մէջ անմտուած դէպքերը՝ ուղղակի այդ հոսանքին արդիւնքն են։ Գերմանիա ի վաղուց նկատի առած է Ռումէլիի մէջ գտնուող Իսլամներուն շահերը, բայց դժբաղդաբար իր ձայնը և ո՛չ մէկ ուրիշ տէրութեան մը կողմէ լսուած է։»

ԱՆԳԼԻՈՅ ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԸ

Անգլիոյ նոր դեսպանը, երէկ առտու ժամ 2ին Սիրքէճիի կայարանը հասաւ Արևելեան Շեմէնտէֆէրով։ Վեհափառ Կայսեր կողմէ արարողապետ Խայրի պէյ և անգլիական դեսպանատան առաջին թարգման մինչև Չաթալճա ընդառաջ գացած ըլլալով, դեսպանին հետ միասին Սիրքէճի վերադարձան։ Երբ չոգեկառքը կեցաւ, հազարաւոր ժողովուրդ դեսպանին գտնուած վակոնին առջև խռնուեցան, եռանդագին ծափահարութիւններով բարի գալուստ մաղթեց։ Դեսպանը խիստ յուզուած այս անսպասելի առջև, ի նշան երախտագիտութեան, երեք անգամ գլխարկը հանելով բարևեց։ Նոյն միջոցին Կրթական Ժողովոյ անդամներէն և Թուրք տարրին էն նշանաւոր, հմուտ և զարգացեալ ներկայացուցիչներէն մէկը՝ Էմրուլլահ էֆ. գաղղիերէն լեզուով սրտագին ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ «Ազգերու ազատութիւնը մարդկային աշխարհի ամէնէն առաջ քարոզող Մեծն Անգլիոյ յարգելի դեսպանը, կը բարևէ այսօր յանուն ազատ Օսմանցի Ազգին, երջանիկ ըլլալով որ կարող կ'ըլլամ Ձեր Վսեմութեան յայտնելու մեր սրտին անկեղծ զգացումները» և ներկաներուն խանդավառ ծափահարութեան արժանացաւ։ Էմրուլլահ էֆ.է վերջ օտար վարժարաններու քննիչ Մահմուտ Սամի պէյ ալ միևնոյն լեզուով գեղեցիկ բանախօսութիւն մը ընելով ի վեր հանեց Թուրքիոյ և Մեծն Բրիտանիոյ դարաւոր յարաբերութիւններուն սերտ կապը և երկու երկիրներու բարեկամական յարաբերութեանց կարևորութիւնն ու անկեղծութիւնը։ Ի պատասխան դեսպանն ալ ֆրանսերէն լեզուով ճառ մը արտասանելով յայտնեց իր վերջին ծայր չնորհապարտ ըլլալը և ժողովրդային այս ցոյցին իբրև համար անմոռանալի յիշատակ մը կողմերը յայտարարելով, խոստացաւ անմիջապէս հեռագրել և իմացնել իր Վեհապետին Օսմանցիներուն զօրաւոր ու անկեղծ սէրն ու վերաբերումը, և խնդրեց Խայրէտտին պէյէն որ յատուկ կայս. Դահլիճ իր ջերմ զգացմանց հաւատարիմ մատուցանէ։ Դեսպանին բարի գալուստ մաղթելու փութացած էին նաև Մեծ-Եպարքոսութեան ու արտաքին գործոց նախարարութեան թարգմանները, Օսմ. Պանքային Տնօրէնը, և Հանրային Պարտքի վարչութեան անգլիացի բանակցութեան ներկայացուցիչը։ Դեսպան Սըր Ջերարտ Լօութէրի պատիւ, երէկ երեկոյ Պ. Պարքլէյ Թարապիոյ մէջ ընթրիք հացկերոյթ մը տուաւ։

ՋԷՔԻ ՓԱՇԱՅԻՆ ԲԱՑ ՆԱՄԱԿԸ

Թոփանէի միւշիրը նախորդ վերատեսուչ Զէքի փաշա հետևեալ բաց նամակը ուղղած է մեր Թուրք պաշտօնակիցներուն.

«Նուաստիս մասին ձեր թերթին մէջ գրուած յօդուածներուն երբեք արժանի չեմ, որովհետև ո՛ և է անձնական ուևէ կը գնահատեմ Սահմանադրութեան չնորհած մեծ բարիքները։ Սահմանադրութիւնը չնորհող Վեհ. Կայսեր հանդէպ 'ի սրտէ երախտապարտ ըլլալով հանդերձ, Սահմանադրութիւնը ձեռք ձգելու համար եղած զոհողութիւններուն ալ անկեղծ ջատագովն եմ։

«Միայն թէ համոզուած ըլլալով որ զինուորներու կարգապահութիւնը ինչպէս նաև Վեհ. Կայսեր Բանակին հանդէպ ունեցած վստահութեան պահպանումը անհրաժեշտ են, այս նպատակաւ ըրած խօսքերս սխալ կերպով արտասաներ եմ։ Ուրիշ յանցանք չունիմ։ Այսօր ալ ո և է կասկածի տեղի չտալու, և ներկայ հոսանքը վայրկեան մը առաջ դադրեցնելու համար, մեծապէս կը զգամ Երեսփոխանական ժողովոյ վայրկեան մը առաջ գումարման պէտքը։» ԶԷՔԻ

Իգտամ այս նամակը հրատարակելէ ետքը հետևեալ պատասխանը կուտայ.

«Եթէ դուք ո և է անձնական ուևէ գնահատած ըլլայիք Սահմանադրութեան չնորհած բարիքները, Զինուորական Վարժարանի աշակերտներուն հանդէպ բռնաւորին տարբեր լեզու մը գործածելով, անոնց կը բացատրէիք Վեհ. Կայսեր բոլոր Օսմանցիներուն օգտին համար ցոյց տուած բարիքներուն նպատակն ու արժէքը, և կը մասնակցէիք նոյն աշակերտներուն ցնծութեան, չատ աղէկ յաջողելով հանդերձ պահել հնազանդութիւնն ու անդորրութիւնը։ Դուք մինչև այսօր չվարուեցաք, ձեր բիրտ ու խիստ ընթացքը չձգեցիք, և աշակերտներուն սրտին մէջ պաղութիւն յառաջ բերիք։ Միւս կողմէ ծանօթ են այն բոլոր մեծ վնասները՝ զոր կրեց վարժարանը ձեր անփորձ խաֆիյէներուն երեսէն. դեռ մոռցուած չեն նաև այն հարիւրաւոր անմեղները, որոնց ապագան ու ընտանիքը խորտակեցիք յանիրաւի աքսորել տալով զանոնք։ Ձեր այս նողկալի արարքները, ձեր այսօրուան խօսքերուն անկեղծութիւնն ալ կասկածի կ'ենթարկեն։»

Սապահ և Թերճեմանը Հագիգաթ ալ նմանապէս կը պախարակեն Զէքի փաշայի անցեալը։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՒ
ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Վերոգրեալ Ընկերութիւնը նկատելով որ իրեն չվերաբերող կարգ մը անձեր Ընկերութեան անունով դրամ կը հաւաքեն, կը ծանուցանէ որ Ընկերութեան կնիքը կրող ստացագիր ցոյց չտուողներուն դրամ չյանձնուի, նաև թէ ասկէ վերջը Ընկերութեան անունով գործողները խիստ պատասխանատուութեան պիտի ենթարկուին։

— Նոյն Ընկերութիւնը անմտուած պէտքի մը վրայ կը ծանուցանէ միանգամայն թէ Սահմանադրութիւնը հաստատուած ըլլալով, օրինաւոր կառավարութեան պաշտօնեաները անոր կատարեալ գործադրութեանը պարտաւոր են. հետևաբար անոնց բոլոր զեկոյցները պէտք է կատարելապէս յարգել և անոնց հնազանդիլ, հակառակ պարագային երբ երկրին մէջ խռովութեան արարքները չարունակուին, ընկերական հանրային անդորրութիւնը ու ապահովութիւնը պիտի վնասուի, ինչ որ բոլորովին հակառակ է Ընկերութեան նպատակին. ուստի այդ կարգի արարքներ ունեցողները և անհատական ու ժամանակի պահանջումներ ընողները Ընկերութեան պաշտպանութիւնը չվայելելէ զատ, պիտի հալածուին և պատասխանատուութեան պիտի ենթարկուին։ Ընկերութիւնը նաև կը ծանուցանէ թէ ամենակատարեալ յարգանք ու պատկառանք պէտք է տածել Վեհ. Սուլթանին նկատմամբ, որ Օսմանցիներուն չնորհեց ազատութեան և երջանկութեան դար մը։

ԻԶԶԷԴ ՓԱՇԱ

Եանեայի կուսակալութիւնը հետևեալ հեռագիրը ուղղած է ձեռնհաս պաշտօնատանն.—«Սելանիկէն ու Կայս. Պալատան քարտուղար Իզզէդ ստորագրութեամբ և Հիճազի երկաթուղիին չինութեանց աշխատող վաչխերու ամենամեծ պէտքերուն և ամսաթոշակներու հարիւրին տասին նկատմամբ երկու հեռագիր ստացանք։ Եանեայի օսմ. միութեան և յառաջդիմութեան Ընկերութիւնը ազդարարեց թէ քանի որ Սահմանադրութեան տրամադրութեանց համաձայն, տէրութեան գործունէութիւնները պետական պաշտօնարաններուն կը վերաբերին, եթէ ելմտական խնդիրներու համար ելմտական պաշտօնարանէն զատ ուրիշ պաշտօնարանէ մը ու տեղէ մը եկած հեռագիրները ու գրութիւնները պաշտօնական գործողութեանց ենթարկուին, վերոգրեալ Ընկերութիւնը գործնական արարքներու պիտի ձեռնարկէ։ Հետևաբար վերոգրեալ հեռագիրներուն նկատմամբ որ և է գործողութիւն չկատարեցի և հրահանգ կը խնդրեմ ընելիքիս համար։»

Այս հեռագրին սա պաշտօնական պատասխանը տրուեցաւ.

«Ելմտական գործերու համար պարտաւոր էք ձեռնհաս պաշտօնարանին՝ այսինքն ելմտական նախարարութեան զեկոյցները գործադրել։ Այն հեռագիրները, որոնց համար կ'ըսէք թէ ուրիշ կողմէ ղրկուած են, նշանակութիւն չունին։»

—Պէրքի նախորդ կառավարիչ Ճէմալ պէյ սա հեռագիրը ուղղած է.

«Երկրորդ քարտուղար Ահմէտ Իզզէդ փաշա Դամասկոս կ'երթայ։ Սուրիոյ մէջ անոր ունեցած մարդերը մինչև հիմա հարստահարեցին մեր սիրելի հայրենակից աղքատ ժողովուրդը։ Ասոր հետևանքով չատոնց մտածուած չարամիտ մտադրութիւն մը՝ այսինքն հոն իշխանապետութիւն մը կազմելու խնդիրը այսօր եթէ գործադրուի, Օսմանցիներու մէջև գժտութիւն և ատելութիւն յառաջ պիտի բերէ։ Նախապէս այս ճշմարտութիւնը պարտականութեան բերմամբ ու պաշտօնապէս ծանուցի Բ. Դրան։ Ասոր վրայ նախանդէն ծանուցուեցաւ Վեհ. Սուլթանին թէ Եգիպտոս պիտի փախչիմ։ Ուստի տասը ամիս առաջ Պէրքի կառավարչութենէն պաշտօնանկ եղայ և իբրև տնտեսական գործ հսկողութեամբ նախանդէն կեդրոնը տարուեցայ և չորս-հինգ ամիս ընտանիքով ենթարկուեցայ տառապանքներու և աքսոր-զինուորներու բռնի ճնշումներուն։ Նպատակ չունիմ քաղաքական դանդատելու։ Կ'ուզեմ անցեալ բռնաւորութեան շրջանին բազմաթիւ հարստահարութեանց մէկ նմոյշը կազմող այս ճշմարտութիւնը երևան հանել։ Իզզէդ փաշան և անոր մարդիկը ամէնէն ծանր պատիժներու ենթարկելիք բազմաթիւ ապացոյցներ ունիմ ձեռքս։ Նպատակս է Իզզէդ փաշան դատաստանի յանձնելով, միութեան նպատակը կատարել և հանրութեան փրկութիւնը ապահովել։ Հետևաբար կայս. կառավարութեան գթութեան կը դիմեմ և Միութեան Ընկերութեան աջակցութիւնը կը հայցեմ։»

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՀԱՅ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԵՒ ՇԻՐԻՄԻ ՄԸ ԿԱՆԳՆՈՒՄԸ

Մեր մեծայարգ պաշտօնակիցը «Բիւզանդիոն» իր երէկի թիւով կ'առաջարկէ որպէս զի, վերջին դէպքերու միջոցին մեռած ընդհանուր հայ զոհերուն համար հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն կատարուի Թուրքիոյ ամէն եկեղեցիներուն մէջ, յառաջիկայ երկուշաբթի, յուլիս 21, Վարդավառի տօնին երկրորդ օրը, Մեռելոց, և ամենայն երկիւղածութեամբ և համդարտութեամբ աղօթել առ Աստուած որ նոյն հազարաւոր անմեղ նահատակներուն արիւնը վայրապար թափուած չըլլայ, այլ մնայուն պաշտպանի, արդիւնաւորուի վերածնութեան բովանդակ Օսմանեան Երկրին և նահատակեալ Հայ Ազգին։

Մեր մեծայարգ պաշտօնակցին այս առաջարկը սիրով կ'արձանագրենք և ձայնակցելով մենք ալ մեր կողմէն կ'առաջարկենք որ նոյն օրը անխտիր փակ պահեն բոլոր գործատեղիները, և հանգիստ տան ամէն կարգի աշխատաւորներու։ Նոյնպէս կ'առաջարկենք որ նոյն օրը Թաքսիմ մը կ'ամփոփ դէպ ի Շիշլիի Ազգ. գերեզմանատունը և հոն ալ հոգեհանգստեան պաշտօն մը կատարուի։ Այս առթիւ բարեսէրներ կրնան իրենց նուէրները նոյն օրը հոն դրուած սնտուկի մը մէջ ձգել՝ ի նպաստ հայ նահատակներու յիշատակը յաւերժացնող շիրիմի մը կանգնումին, որու մասին արդէն Ակնցի հայրենասէր ազգայինի մը խմբագրութեանս ղրկած էր իր անդրանիկ նուէրը։ Այս գումարները, հետզհետէ պիտի յանձնուին նորընտիր Պատր. Տեղապահ Բարձր. Տ. Եղիշէ Ս. Եպիսկոպոսի։

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԲԱՆՏԷՆ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ
ԿԱՐՕՏ ՀԱՅՈՐԴԻՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ուրախութեամբ կը ծանուցանենք թէ հայ վաճառական դասակարգէն Յարութիւն էֆ. Սելեան Խմբագրութեանս ուղղած յուղիչ նամակով մը կոչում կ'ընէ Հայ Ազգին, որպէս զի բանտէն նոր արձակուած Հայ կարօտ դժբախտներուն ի նպաստ հանգանակութիւն մը բացուի, որուն համար ինքը տասը օսմ. ոսկի տրամադրելի կ'ընէ։ Հաւաքուած գումարը՝ այդ դժբախտներուն բաշխելու մասին մինչև որ անօրէնութիւն մը ըլլայ Պատր. Տեղապահ Դուրեան Սրբազանէ, փոխանցողներ կրնան իրենց նուէրը փութացնել Սէլեան վաճառատունը, Բասպաժ Բաժէրճէ Օղլու, թիւ 29-30։ Կը սիրենք յուսալ թէ անոք, անօգնական և անգործ թշուառներուն անմիջական օժանդակութիւն մը սատարած ըլլալու համար, չատեր պիտի մասնակցին իրենց սիրայօժար նուէրներով։

ԵՐԱԽՏԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՂԵՐՁ

Երէկ, Դուրեան Սրբազանի որոշմամբ, Տ. Գէորգ Արք. Սրբեկեան, Տ. Գաբրիէլ Արք. Ճէվահիրճեան և Դուրեան վրդ.ները ինչպէս նաև Գաբրիէլ Նորատունկեան և Տիգրան Աչնան և Ս. Սուրէնեան էֆ.ները Բ. Դուռ երթալով Մեծ-Եպարքոս Բարձր. Սայիտ փաշայի մատուցին ամբողջ Հայ Ազգին երախտագիտական ու չնորհապարտական զգացումներն արտայայտող ուղերձ մը զոր Սայիտ փաշա խոստացաւ անձամբ մատուցանել Վեհ. Կայսեր։

Ժողովրդեան մէջ ցոյցեր եղան Պատրիարքարանի գործակատար Արիս Ֆէնճեանի դէմ, որուն համար կ'ըսուէր թէ Պատրիարքարանի պատգամաւորութեան հետ Բ. Դուռ պիտի երթայ հայ ժողովրդեան ուղերձը մատուցանելու։ Պալատեան Հայր Սուրբ համդարտեցաւ ժողովուրդը, «անիկա հոն չէ, փախած է» ըսելով։ Կրօն. Ժողովին սահմանելովները ժողովրդեան փափաքին վրայ, չընկերացան այդ պատգամաւորութեան։

Տ. ՄՈՒՇԵՂ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՊՈԼԻՍՈՅ ՄԷՋ

Ամասիոյ Առաջնորդ Տ. Մուշեղ Եպս. երէկ Հայտար-Փաշա ժամանեց, ուր բազմաթիւ համակիրներու կողմէ կառքերով դիմաւորուելով առաջնորդուեցաւ Գումգափու և Մայր-Եկեղեցի մտնելով խանդավառ խօսքերով ուրախութիւն յայտնեց Սահմանադրութեան վերահաստատման և Հայ Ազգին Ազատութեան համար, յորդորելով ժողովուրդը զգուշանալ չափազանց ցոյցերէ և մի՛շտ աղօթել խաղաղութեան պահպանման և Վեհ. Կայսեր կենաց համար։

⁂ Տ. Մուշեղ Սրբազան, Պատր. Տեղապահ Սրբազանին կարգադրութեամբ Գումգափուի եկեղեցին առժամեայ քարոզիչ կարգուեցաւ և այս կիրակի օր հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ։

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

Պատրիարքարանէն հետեւեալը ղրկուած է մայրաքաղաքիս Թաղ. Խորհուրդներուն։

Օգոստափառ Կայսեր անհուն չնորհօք, Օսմ. Սահմանադրական օրինաց հռչակման և քաղաքական յանցաւորներու ներման առթիւ ըստ արժանւոյն Կեդր. Վարչութեան Կրօն. Ժողովոյ, կը յանձնարարենք յառաջիկայ կիրակի օր, Վարդավառի տօնին ձեր եկեղեցին մէջ յատուկ հանդիսաւորութեամբ մաղթանք և աղօթք ընել Ն. Վեհափառութեան արեւշատութեան և Օսմ. փառաւորեալ Գահոյն հաստատութեան համար և քարոզութեամբ բացատրել Կայս. թանկագին չնորհները։

Մնամ աղօթարար
Ի դիմաց Կեդր. Կրօն. Ժողովոյ
Ատենադպիր Ատենապետ
Դ. Վ. ԴՈՒՐԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊ.

ՀԱՅ-ԲՈՂՈՔԱԿԱՆԱՑ
ԱԶԳԱՊԵՏԻՆ ՀՐԱԺԱՐԵՑՈՒՄԸ

Զարմանալի տարէ ի վեր քմահաճ կարգադրութեամբ գոյացած Հայ-Բողոքականաց Վարչական ժողովը մեր Օգոստափառ Կայսեր պարգևած Սահմանադրութեան չնորհի ի նպաստ գումարուեցաւ Պանկալթը Հասրփի մէջ և Ազգապետ Յակոբ էֆ. Պօյաճեանի հրաժարականը պահանջեց։ Յակոբ էֆ. Պօյաճեան ընդդիմացաւ և առաջարկեց որ պատշաճի իսկամտութիւնն իր հրաժարականը պահանջէ և գլխաւոր ժողովատեղէն մեկնեցաւ։ Ազգապետ էֆ.ի դէմ եղած ամբաստանութիւնները հետևեալներն են. 1. Վարչական ժողովը ըստ քմաց գործելու, 2. Հաշուետուութիւն չտալ, 3. Բողոքական միաբանութեան կնիքը գրաւելով նոր միաբանութեան անուանումը արգիլել, 4. Բողոքական բարեգործական հաստատութեանց դրամը իւրացնելը, 5. Օսմանեան բարեգութ կառավարութեան մօտ գէշ մատնութիւններ ընելով իր ներկայացուցած հասարակութեան անդամները կեղեքելը։ Պատկանեալ իշխանութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այս կէտին վրայ։

ՄԻՀՐԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Պատ. Խմբագրութիւն
Արեւելք օգոստափառ լրագրոյ

Հետևելով Յովհաննէս էֆ. Խազազեանի բարի և գովելի նախաձեռնարկին ես ևս կուտամ տարեկան տասը (10) օսմ. ոսկի նպաստ տալ Միացեալ Ընկերութեան։

Սպասելով որ առաջ Ընկերութեան կազմուելուն, մնամք յարգանօք

ՅԱԿՈԲ ԽՈՍՏԻԿԵԱՆ
(Սեներկապետ Բասաի Փաշա խանի)

Կ. Պոլիս, 17 յուլիս 1908

ԲՈՂՈՔ ՄԸՆ ԱԼ

Լրագիրները կը բողոքեն Գումգափուի մուխթար և միանգամայն Պատրիարքարանի Բ. գործակատար Շահինի, ինչպէս նաև Նարլըգափուի մուխթար Աստուրի անվերջ շահատակութեանց դէմ։ Բայց կը մոռնան Կէտիկ Փաշայի մուխթար Արիշ Մարտիրոսը և իր բարեկամը զալանք որոնք տեղւոյն ոստիկանական պաշտօնեաներուն և ի մասնաւորի արհեստը և ուրիշներու լաթիֆէ Թեամիլի հետ միացած, տասնէն աւելի տարիներէ ի վեր հազարաւոր հայ ընտանիքներու արիւն լացուցին։ Մի՛թէ այս դրէշները պիտի չարունակե՞ն իրենց պաշտօնը՝ ազատութեան և արդարութեան այս շրջանին մէջ ևս. չպիտի կրե՞ն իրենց արժանի պատիժ։ Կը պահանջենք որ ո՛չ միայն Գումգափուի և Նարլըգափուի մուխթարներուն, այլ Կէտիկ Փաշայի մուխթարին կնիքն ալ անմիջապէս առնուի ձեռքէն և պատասխանատուութեան ենթարկուի։ Իր յուռի պաշտօնավարութենէն անձնապէս վնասուողներէն մէկն ալ մենք ենք և մտադիր ենք դատ բանալ իրեն դէմ և վնասուց հատուցում պահանջել։

Յ. Գ. ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ

ՏՈՔԹ. ՊԵՆՈՆ ՊԷԶԱՃԵԱՆ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

Հիւանդանոցի նախկին բժիշկ մը, Պենոն Պէզազեան, Սուրհանդակի մէջ կը բողոքէ Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան դէմ, ըսելով թէ անիրաւաբար պաշտօնանկ ըրած են զինքը, հիւանդանոցին մէջ դարման եղերիկները լրագիրներուն մէջ պարզած ըլլալուն համար։ Սակայն իրողութիւնը սա է որ հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը ինքնաբերաբար չէ կատարած այդ պաշտօնանկութիւնը, այլ բժշկապետ Տոքթ. Դաւիթեան և վիրաբուժապետ Տոքթ. Զարգարի պահանջումներուն վրայ, որոնք չեն ուզած Տոքթ. Պենոն Պէզազեանը իբր պաշտօնակից ունենալ հիւանդանոցին մէջ։ Միւս կողմէ Մանզումէ ալ կ'ըսէ թէ Տոքթ. Պենոն Պէզազեան լրտես ու քանանձ մըն է, որ երէկ նոյն խմբագրատունը այցելած միջոցին բռնի յարձակում մը կրած է։

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք
ՐԱՖՖԻԻ ԽԵՆԹԸ
ՄԵՐ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ Բ. ԵՒ Դ. ԷՋԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԳՐԱՇԱՐԱԿԱՆ ՔԼՈՒՊԸ

Օսմ. գրաշարներու Ընկերութեան կողմէ ամբողջ գրաշարական մարմնոյն ուղղուած գիր մը կը հրաւիրէ գրաշարները որ չորեքշաբթի օր ժամը 4ին իրենց երկու հոգի Սիրքէճիի կայարանին քաղցեան ներկայ գտնուին, ուր խորհրդակցութիւններ պիտի կատարեն՝ իրենց իրաւունքներուն համերաշխութեամբ պաշտպանութեան համար կազմուած ընկերութեան։ Փոխանորդները պէտք է փոխանորդական լիազօրեան ստորագրութիւններ ունենան իրենց հետ։

ԿԵՑՑԷ՛ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԸ
ԹԱՏՐՈՆՆԻՍ ԱԶԱՏ

Ցնծալի և պանծալի օրեր, ազատութիւնը Մամուլի և Թատրոնի, ուրախութեամբ լեցուն սրտերով ու արտասուալից աչքերով Օսմ. բեմի աշխատաւորներն ալ կը մասնակցին այս ընդհանուր ցնծութեան և սրտագին աղաղակներով կուգան ողջունել այս նոր դարագլուխը՝ ԹԱՏՐՈՆԸ ԱԶԱՏ, ալ ասկէ յետոյ ազատ ստացուող ունինք, լուսի գոհացում տալու թատերասէր և ազատամիտ հասարակութեան փափաքին, պիտի աշխատինք վեր բռնել թատրոնը՝ որ ամէն լուսաւորեալ ազգի պարծանքն է և հայելին։ Ժողովուրդին կը մնայ քաջալերել՝ իսկ մեզի անխոնջ ջանք, կեցցէ Ազատութիւնը, կեցցէ Մամուլ, կեցցէ Թատրոնը։

ԹԱՏՐՈՆ ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՍԿԻՒՏԱՐ
ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԹԱՏԵՐԱԽՄԲԻՆ ԿՈՂՄԱՆԷ
Առաջնորդութեամբ Մ. ՄՆԱԿԵԱՆ ԷՖ.Ի
1908 յուլիս 20 կիրակի գիշեր ժամը $2^1/_2$ին
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՇԲԵՂ ՆԵՐԿԱՅԹ
ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԱԾ
ՄՈՄԷ ԱՐՁԱՆ ՇԻՆՈՂԸ
(ՊԱԼՄՈՄՃԸ)
Բարոյալից թատերգութիւն 9 արար

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՐՍԻԿՆԵՐԸ ՕՍՄ. ՀՊԱՏԱԿ Կ'ԸԼԼԱՆ

Պոլսոյ Պարսիկ հպատակները հեռագիր մը ուղղելով Շահին, ազդարարեցին որ եթէ Սահմանադրութիւնը չվերահաստատէ, իրենք Օսմ. հպատակութիւնը պիտի ընդունին։

ՅՈՅՆԵՐՈՒ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ

Յոյներու Պատրիարքը, անցեալ օր Սինոդին մէջ յայտներ է Մեծ-Եպարքոս Սայիտ փաշայի հետ իր ունեցած տեսակցութեան արդիւնքը։ Սայիտ փաշա յայտարարեր է թէ պարագաները ծանրակշիռ են և պէտք կայ կարգ վարիչներու։ Պատրիարքը ցաւ յայտներ է Սահմանադրութեան վերահաստատումին համար, որովհետև այս ռէժիմի փոփոխութենէն առաջ՝ ժողովրդական խառնակութիւններ տեղի ունեցեր են եղեր։

ԷՆՎԷՐ ՊԷՅ ԵՒ ՀԻԼՄԻ ՓԱՇԱ

Ժէօն Թիւրքերու պետերէն Էնվէր պէյ Սելանիկ հասաւ և այցելեց Հիլմի փաշայի։ Էնվէր պէյ և Մակեդոնիոյ ընդհ. քննիչը ողջագուրուեցան ամբոխին ծափերուն մէջ։

* * *

Դ. ԶՕՐԱԲԱՆԱԿԻՆ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԸ.— Իգտամ կ'իմանայ թէ Դ. Զօրաբանակին (որուն կեդրոնը Երզնկայի մէջ է) հրամանատար Զէքի փաշա պաշտօնանկ եղած է։

ՍԱԲԱՀԸ ՄԻՋԱՄԷՏ ՓԱՇԱՅԻ և մորդոց մէկ զոհին համար Սապահ սա տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.— Խարբերդի տուրքի անօրէն Շէմսէտտին էֆ. անիրաւ կերպով պաշտօնանկ եղած ու Կ. Պոլիս բերուած էր։ Սաբահը Մէհմէտ փաշայի հետևորդներէն դեր-հազարապետ Նուրի պէյ, որ տասը տարիէ ի վեր նաւահանգիստի վերատեսչութեան պաշտօնատանը կը գտնուի, պատրուակով մը Շէմսէտտին էֆ.ն նոյն պաշտօնատանը կը տանի և հոն վարի յարկի սենեակի մը մէջ կը բանտարկէ և 48 ժամ անօթի և ծարաւ կը թողու. յետոյ ոստիկանութեան կը յանձնէ և նոյն պաշտօնատան բանտը կը մնայ վաթսունհինգ օր՝ քարերու և հողերու վրայ։ Ընդհանուր ներման առթիւ արձակուելով Շէմսէտտին էֆ. ուղղակի նաւահանգիստի պաշտօնատունը կը դիմէ և կը պահանջէ պահարանը մը մէջ ունեցած 220 ոսկիոց չէք մը և Սէֆերեան անունով տասը ոսկիոց փոխանակագիր մը։ Այդ պահարանը գտնուելով յանձնուեցաւ Շէմսէտտին էֆ.ի։ Տետր մըն ալ ձեռք անցուեցաւ, որ կը պատկանէր Նուրի պէյի ծախքերը՝ խաֆիյէութեան գործերու համար։

ՆԻԱԶԻ ՊԷՅ.— Մօնիթէօռ կ'իմանայ թէ օսմ. բանակին սպաները քսան հազար ոսկիի արժէքով և թանկագին քարերով զարդարուն պատեան սուր մը պիտի նուիրեն Մանասդըր գտնուող դեր-հազարապետ Նիազի պէյի։

ՕՍՄ. ԲԱՆԱԿԸ. — Բօսֆօր կ'ըսէ թէ Ռումէլիի օսմ. բանակը՝ 150,000 հոգի, ապահովութիւն ուզեր է Գահոյն և [illegible] պահպանութեանը համար։

ԳՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷԻ նոր Տնօրէն Պ. Կորկօլի Մէսամբրիի Սակալիեն չոգենաւով այսօր մայրաքաղաքս հասաւ և պաշտօնին գլուխը անցաւ։ Պ. Կորկօլի այցելութեան գնաց Մեծ-Եպարքոս Սայիտ փաշայի, ինչպէս նաև Քեամիլ փաշայի, անոնց ներկայացնելու համար իր յարգանքները և չնորհաւորութիւնները։

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ